

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kultuurhariduse osakond

Huvijuht- loovtegevuse õpetaja

Viktorija Popova

**KODUÕPPE VALIKUT MÕJUTAVAD MOTIIVID JA
SOTSIAALDEMOGRAAFILISED TEGURID EESTIS**

Lõputöö

Juhendaja: Tiia Pedastsaar, PhD

Viljandi 2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. KODUÕPET JA SELLE VALIKUT MÕJUTAVAD TEGURID	5
1.1. Koduõppe olemus ja levik	5
1.2. Koduõppe valikut mõjutavad sotsiaaldemograafilised tegurid.....	10
1.3. Koduõppe valiku motiivid	14
2. KODUÕPPE VALIKU EMPIIRILINE UURING	21
2.1. Uurimismetoodika	21
2.2. Uuringu tulemused.....	22
2.3. Arutelu ja järeldused	29
KOKKUVÕTE	34
KASUTATUD KIRJANDUS	36
LISAD	39
Lisa 1. Küsitluse ankeet	39
SUMMARY	43

SISSEJUHATUS

Koduõppe puhul on tegemist alternatiiviga tavapärasele koolihariduse omandamisele, mille puhul õppetöö toimub õpilase kodus ja õpetajaks on enamasti lapsevanemad. Kõige rohkem on selline õppevorm levinud USAs ja selle populaarsus on viimaste aastakümnete jooksul väga ulatuslikult kasvanud (Kraftl 2012). Oma laste puhul koduõppe rakendamine ei ole kindlasti vanemate kergekäeline otsus, vaid enamasti on tegemist valikuga, mida on kaalutud põhjalikult ja pikemat aega. Olukorras, kus koduõpe muutub populaarsemaks, on oluline teada, kes on need vanemad, kes oma lapsed koduõppele panevad ja miks nad seda teevad. Seega mõjutavad koduõppele jäämist ühelt poolt erinevad sotsiaaldemograafilised tegurid (näiteks vanemate haridus, sissetulek), millest sõltuvad vanemate võimalused ja hoiakud koduõppe suhtes. Teiselt poolt eksisteerivad konkreetsed motiivid, miks vanemad langetavad otsuse koduõppe rakendamise kohta (näiteks rahulolematust tavakoolide poolt pakutava hariduse kvaliteediga).

Eestis on koduõppega seonduvat temaatikat uurinud Kõlli (2013), kes on võrrelnud maa- ja linnakoolide õpetajate hinnanguid koduõppe vajalikkusele. Samuti on seda valdkonda käsitlenud Tammar (2010), kes on uurinud koostööga seonduvaid probleeme koduõppes. Seevastu ei ole aga autorile teadaolevalt uuritud, millised tegurid ajendavad Eestis vanemaid lapsi koduõppele panema ning millised ühised sotsiaaldemograafilised tunnused ühendavad Eesti peresid, kes koduõpet rakendavad. Sellise temaatika kohta on läbi viidud palju uuringuid USA andmetel (Hetzl 2001, Collom 2005, Princiotta ja Blicek 2006, McKeon 2007, Green ja Hoover-Dempsey 2007, Howell ja Sheran 2008, Higgins 2008, Klein ja Poplin 2008, Winstanley 2009, Dumas et al 2010, Thorpe et al 2012) ning üksikuid uuringuid on tehtud ka Kanadas (Arai 2000, Martin-Chang et al 2011), Suurbritannias (Rothermel 2003) ja Saksamaal (Spiegler 2009). arvestades, et Eesti ühiskond ja haridussüsteem on sellest märkimisväärselt erinevad, siis võivad esineda ka olulised erinevused nimetatud tegurites, mistõttu on põhjendatud teema uurimine Eesti näitel.

Töö eesmärgiks on selgitada välja, millised sotsiaaldemograafilised tegurid ja vanemate motiivid mõjutavad koduõppe rakendamist Eestis.

Töö uurimisküsimusteks on kindlaks teha:

- 1) Millise sotsiaaldemograafilise taustaga pered jätavad Eestis oma lapsed koduõppele?
- 2) Millistel põhjustel jätavad lapsevanemad Eestis oma lapse koduõppele?

Autor püstitab järgmised hüpoteesid:

- 1) Koduõpet rakendavad enamasti vähemalt ühe kõrgharidusega vanemaga pered.
- 2) Koduõpet rakendavad enamasti pered, kus üks vanematest ei tööta.
- 3) Kõige olulisemaks koduõppe rakendamise põhjuseks on lapse tervises seisund.
- 4) Enamusel koduõpet rakendavatel lapsevanematel on oma kooliajast valdavalt negatiivsed mäletsused.

Töö tulemused võimaldavad saada infot selle kohta, millised pered ja miks valivad koduõppe. Seda infot on võimalik kasutada koduõppes teavitamisel ja vanemate nõustamisel koduõppe osas valiku tegemisel. Samuti annab see koolidele ja haridusvaldkonna otsustajatele arusaamist koduõpet rakendavatest peredest.

Analüüs viiakse läbi kaheksa pere põhjal, milles vähemalt üks lastest omandab üldharidust koduõppe vormis. Nimetatud perede seas viiakse läbi ankeetküsitlus. Küsitlus viiakse läbi elektrooniliselt võttes peredega ühendust e-posti teel. Küsitlusega selgitatakse välja tausta andmed pered sotsiaaldemograafilise seisundi kohta, koduõppe rakendamine, selle põhjused ja perede arvates koduõppes saadav kasu ning probleemid.

Töö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis määratletakse koduõppe mõiste, selgitatakse sellega seonduvaid seaduslikke aluseid ning antakse ülevaade koduõppe levikust Eestis ja mujal maailmas. Järgnevalt antakse ülevaade välisriikides tehtud uuringute tulemuste kohta koduõpet mõjutavatest sotsiaaldemograafilistest teguritest ja koduõppe valiku motiividest. Töö teises peatükis kirjeldatakse uurimismetoodikat ja valimit, esitatakse uurimistulemused ning tulemuste arutelu ja järeldused.

1. KODUÕPET JA SELLE VALIKUT MÕJUTAVAD TEGURID

1.1. Koduõppe olemus ja levik

Koduõppe puhul on tegemist alternatiivse õppevormiga, mille puhul toimub õppetöö üksnes või peamiselt kodus ja õpetajana tegutsevad üldjuhul lapsevanemad. Õpilased on sageli küll formaalselt mõne kooli nimekirjas, kuid füüsiliselt nad seal koolis õppimas ei käi (vähemalt suurema osas õppeprotsessi läbiviimiseks). Koduõppe mõistet kasutatakse tavaliselt alg-, põhi- ja keskkooli õppevormide puhul.

Jenkins (1998) on määranud koduõppe kolm kõige olulisemat omadust:

- Koduõpe hõlmab üldharidust algkoolist kuni keskkooli lõpuni;
- Õppe peamiseks läbiviijateks on lapsevanemad;
- Õpe toimub peamiselt õpilase kodus.

Samal ajal ei pea koduõppe puhul olema tegemist 100% kodus ja 100% ulatuses lapsevanemate poolt läbiviidava õppega. Koduõpe ei pea alati olema koolis toimuvale õppeprotsessile täielikuks vastandiks ning võimalikud on ka mitmed vahepealsed vormid. Näiteks võib osades õppeainetes toimuda õppetööd koolis tavapärase õppe vormis. Samuti võivad osasid õppeaineid õpetada professionaalsed õpetajad õpilase kodus. Koduõpe võib toimuda nii individuaalselt kui ka õpperühmadena. Näiteks võivad lapsevanemad õpetada mitme koduõppija pere lapsi, jaotades omavahel õppetööd erinevates õppeainetes. (Blok 2004, lk 40-41)

Koduõpe võib toimuda mitmetes erinevates vormides. Bergstrom (2012, lk 12) järgi on koduõppe vormideks:

- Struktureeritud õpe (*structured learning*);
- Kaugõpe (*distance learning*);
- Virtuaalne kool (*virtual school*);
- Eklektiline õpe (*eclectic learning*);

- Vabaõpe (*unschooling*).

Struktureeritud õpe sarnaneb kõige enam koolides toimuvale õppeprotsessile. Selle korral toimuvad kodus samasugused õppetunnid nagu tavakoolis ja seal juures algavad ja lõppevad tunnid kindlatel kellaaegadel. Erinevuseks tavakoolist on asjaolu, et õppetunnid toimuvad kodus ja neid viib enamasti (kuigi mitte alati) läbi lapsevanem.

Kaugõppe puhul rakendatakse tänapäeval veebipõhist õpet. Õpilased õpivad kodus, kuid kasutavad selleks veebis olevaid õppematerjale. Õpilastele on võimalik valida õppimiseks sobiv aeg ja tempo. Kaugõppe puhul ei ole lapsevanema roll õpetajana otseselt vajalik, ta võib olla küll lapsele täiendavaks selgitajaks, kuid põhimõtteliselt on lapsel võimalik ka individuaalselt õppida.

Kaugeõppele sarnaseks õppevormiks on virtuaalne kool. Ka selle puhul toimub veebipõhine õpe, kuid see toimub tavakoolile sarnases vormis. Virtuaalses koolis viivad õppetunde läbi õpetajad ja need toimuvad tunniplaani alusel. Õpetaja ja õpilaste vaheline suhtlus toimub veebipõhiselt.

Eklektilise õppe puhul kombineeritakse traditsioonilisi ja mittetraditsioonilisi õppemeetodeid. Osaliselt võib toimuda õpe struktureeritud õppe vormis, kuid samal ajal võivad lapsevanemad kasutada ka teisi õppevorme. Eklektiline õpe muudab õppeprotsessi paindlikuks ja seetõttu on see muutunud populaarseks koduõppe puhul rakendatavaks meetodiks.

Vabaõpe on õppemeetod, mille kohaselt lähtutakse õppe sisu valimisel lapse soovidest. Õpet viib läbi lapsevanem, kes õpetab lapsele seda, mis talle huvi pakub. Nimetatud meetod põhineb seisukohal, et õppimine on inimese loomulik vajadus ja see toimub kõige efektiivsemalt siis kui õppimine on ajendatud õppija huvist. Olulisel kohal on selle meetodi puhul ka õppimine praktilise kogemuse läbi, näiteks mängides, majapidamistöid tehes, hobitegevuse korras jne. Selle meetodi kohal on õpilane ise aktiivne teadmiste otsija ja õpetaja on tema abistaja. Õppeprogramm ei ole kindlaks määratud ja see kujuneb õpilase soovidele vastavalt. (Greer 2012)

Eestis on peamiseks koduõpet reguleerivaks õigusaktiks määrus „Kodu- ja haigla õppe tingimused ja kord“. Selle kõrval on käsitletud koduõpet ka põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses.

Eestis on koduõppe lubatud tulenevalt õpilase tervislikust seisundist või vanema taotlusel. Koduõppena käsitletakse õppetöö korraldamist väljaspool kooli ruume. Koduõppe korral kuulub õpilane kooli nimekirja ning lapsevanem on vastutav õppe läbiviimise eest. (Kodu- ja haiglaõppe tingimused ja kord 2010)

Koduõpet tervislikel põhjustel rakendatakse õpilasele, kellel on raske funktsioonihäire, haigus või puue või kelle tervislik seisund võib selle põhjustada ning kelle õppetöö läbiviimiseks erivajadustest tulenevalt puuduvad koolis võimalused ja tingimused. Tervislikel põhjustel koduõpet võib soovitada nõustamiskomisjon, kuid taotluse selleks esitab lapsevanem. Otsuse tervislikul põhjustel koduõppe rakendamise kohta langetab kooli direktor. (Kodu- ja haiglaõppe tingimused ja kord 2010) Seega toimub koduõpe alati vabatahtlikult lapsevanema soovi alusel.

Koduõpet tervislikel põhjustel võib rakendada nii põhikoolis kui gümnaasiumis. Tervislikel põhjustel koduõppel õppivale õpilasele viiakse kooli poolt juhendatud õpet läbi vähemalt kaheksa õppetunni ulatuses nädalas. Õpilase hindamise korraldus määratakse individuaalse õppekavas, mille puhul arvestatakse riiklikus õppekavas kehtestatud nõudeid hindamisele. (Kodu- ja haiglaõppe tingimused ja kord 2010)

Koduõpe vanema taotlusel on lubatav põhihariduse omandamisel. Vastavast taotluses peab vanem esitama koduõppe rakendamise põhjused ning andmed last õpetama hakkava isiku kohta. Otsuse koduõppe rakendamise kohta langetab kooli õppenõukogu. (Kodu- ja haiglaõppe tingimused ja kord 2010) Gümnaasiumis ei ole võimalik koduõpet vanema taotlusel rakendada. Seevastu on gümnaasiumis võimalik õppida mittestatsionaarses õppes, mille puhul on õppes suurem osatähtsus iseseisval õppel. Mittestatsionaarse õppevormi korral on võimalik õppida ka eksternina. (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus 2010)

Vanema taotlusel rakendatav koduõpe toimub vanema korraldamisel ja finantseerimisel. Siiski võimaldab kool tasuta kasutada õppekava läbimiseks vajalikke õpikuid, tööraamatuid, töövihikuid ja töölehti. Vanem on ka lapse õpitulemuste saavutamise eest vastutajaks. (Kodu- ja haiglaõppe tingimused ja kord 2010) Vanema taotlusel rakendatavat koduõpet võib autori arvates tõlgendada selliselt, et vanem loobub kooli poolt pakutavast õppes ja peab sellisel juhul oma lapse õpetamise ise korraldama, leides selleks sobivad vahendid ja võimalused.

Õppetöö toimub individuaalse õppekava alusel ja vähemalt kaks korda aastas toimub kooli poolt õpitulemuste hindamine. Kui individuaalses õppekavas määratletavad õpitulemused jäävad suures ulatuses saavutamata, siis on koolil õigus õppenõukogu otsusega koduõppe katkestada. (Kodu- ja haiglaõppe tingimused ja kord 2010)

Koduõpet on võimalik rakendada ka selliselt, et õpilane omandab ajutiselt haridust välisriigis asuvas sama taseme õppeasutuses. Sellisel juhul ei arvata teda nominaalse õppeaja jooksul kooli õpilaste nimekirjast välja. (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus 2010)

Koduõpe on kõige ulatuslikumalt levinud angloameerika riikides, eelkõige USAs. Teised suuremate koduõppe traditsioonidega riigid on Suurbritannia, Kanada, Austraalia, Uus-Meremaa. Euroopa riikides on koduõpe tunduvalt vähem levinud, mitmetes riikides ei ole see kohustusliku hariduse osas üldse seadusega lubatud, näiteks Saksamaal ja Rootsis. Mitmetes riikides on see lubatud vaid erandjuhtudel, näiteks õpilaste tervislikust seisundist või muudest erakorralistest asjaoludest tulenevatel põhjustel (Holland, Hispaania).

Princiotta ja Blicek (2006, lk 1) on hinnanud, et 2003.a. kevadsemestri seisuga õppis oli USAs koduõppel ligikaudu 1,1 miljonit õpilast. Sealjuures on koduõppel olijate arv võrreldes 1999.a. kasvanud rohkem kui 25% võrra. Kokku oli nende hinnangul koduõppel umbes 2,3% USA kooliõpilastest. Sealjuures 82% koduõppel olevatest õpilastest on täielikult koduõppel ja ülejäänud osaliselt. Osalisel koduõppel olijatel on enamuses nädalane koolis toimuvate tundide arv väiksem kui 9. 2010.a. on USAs koduõppel olevate õpilaste arv kasvanud 2 miljonini. 1985.a. oli USA koduõppel aga ainult 50 000 õpilast, mis tähendab, et viimaste 25 aasta jooksul on USAs koduõppel olevate laste arv kasvanud 40 korda. Suurbritannias on koduõppel rohkem kui 100 000 last (Kraftl 2012, lk 4)

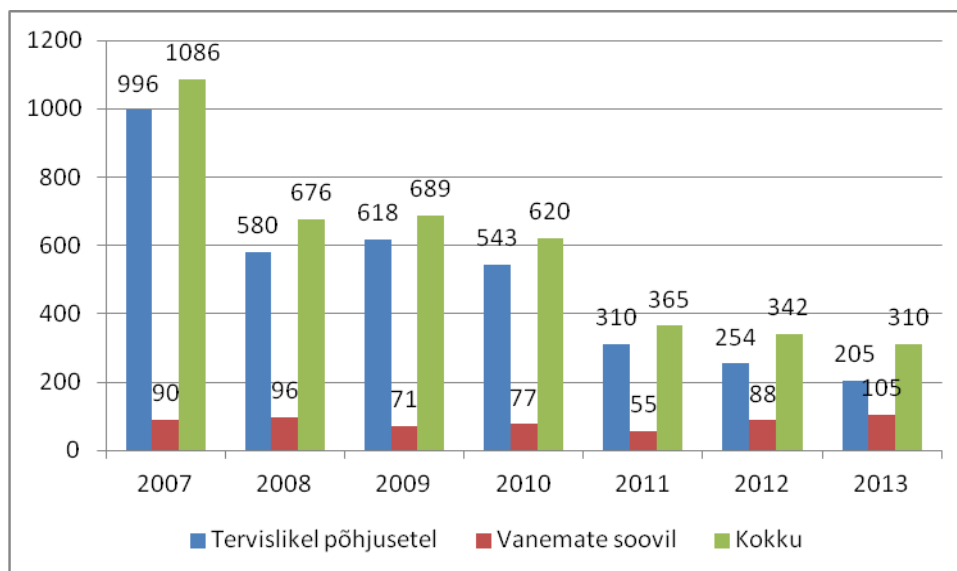
Suurbritannia ongi Euroopa riikidest ülekaalukalt kõige suurema koduõppe osakaaluga riik. Enamikus Euroopa riikides on koduõppel vähem kui 0,1% õpilastest. Kuigi enamikus Euroopa riikides on koduõpe lubatud, ei ole see vanemate seas populaarne. Mitmetes riikides, kus koduõppe korraldamine on formaalselt lubatud, on see praktikas keeruline tänu vanematele esitatavate nõuete, bürokraatia ja ka koolide poolt vanemate mõjutamise tõttu (Blok, Karsten 2011)

Tabel 1. Koduõppel olevate õpilaste osakaal

Riik	Osakaal (%)
Belgia	0,06
Bulgaaria	0,01
Suurbritannia	0,80
Eesti	0,40
Soome	0,05
Prantsusmaa	0,03
Saksamaa	0,005
Iirimaa	0,10
Holland	0,01
Norra	0,07
Rootsi	0,01

Allikas: autori koostatud Blok, Karsten (2011) põhjal

Blok ja Karsten (2011) on Eestis koduõppel olevate õpilaste arvu hindamisel tuginenud Leis (2006) andmetele. Selle kohaselt oli 2005/2006 õppeaastal Eestis koduõppel 1008 õpilast, sellest 938 tervislikel põhjustel. Selle tulemuse järgi on koduõpe Eestis tunduvalt rohkem levinud kui enamikus Euroopa riikides.

Joonis 1. Koduõppe olevate õpilaste arv Eestis 2007-2013. (Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium)

Järgnevatel aastatel on koduõppel olevate õpilaste arv märgatavalt vähenenud, kahanedes 2013.a. 310 õpilaseeni. Langus on tulnud tervislikel põhjustel koduõppel olevate laste arvelt. Koduõpe vanemate soovil näitas aastatel 2009-2011 langustendentsi, kuid kahe viimase aasta jooksul on selles näitajas toimunud ligi kahekordne tõus. Kokkuvõttes on vanemate soovil koduõppel olevate laste arv perioodil 2007-2013 jäänud suhteliselt muutumatuks. (Joonis 1)

Koduõpe tervislikel põhjustel on vähenenud seetõttu, et 2010.a. jõustunud uue koduõppe korra järgi ei rakendatud enam koduõpet käitumishäiretega õpilaste puhul, vaid selle asemel hakati neid suunama väikeklassidesse või rakendama nende puhul koolis toimuvat ühele õpilasele keskendunud õpet. (Pärismaa 2013) Käesoleva töö empiirilises osas selgub, et sisuliselt ei ole täielikult siiski sellest loobunud, sest ühe töös uuritud pere puhul oli koduõppele jäämist soovitanud kooli õpilase käitumisprobleemide tõttu.

Pärismaa (2013) väitel on viimase kahe aasta jooksul vanema soovil koduõppe rakendamine kasvanud seoses vanemate ajutise välismaale elamaasumisega. Sageli ei soovita sellisel juhul oma last välismaale kooli panna ning soovitakse talle võimaldada emakeeles hariduse omandamist. Ka käesolevas töös uuritud peredest saab ühe liigitada nimetatud kategooriasse.

Arvestades, et 2013.a. seisuga õppis Eestis üldhariduses ligikaudu 140 000 õpilast, moodustas koduõppel olevate osakaal nendest 0,22%. Seega on vaatamata koduõppe leviku vähenemisele on selles osalevate õpilaste arv Eestis endiselt suurem kui enamikus riikides Blok ja Karsten (2011) andmete järgi.

1.2. Koduõppe valikut mõjutavad sotsiaaldemograafilised tegurid

Oma laste puhul koduõppe rakendamine on põhimõtteline otsus, mida langetab vaid väike osa vanematest. Selliste vanemate puhul ei ole enamasti tegemist „keskmiste“ lapsevanematega, vaid eksisteerivad mitmed sotsiaaldemograafilised tegurid, mis on antud grupile omased. Näiteks erinevad sellised vanemad hariduse, tööturuseisundi, pereseisu, vanuse, elukoha ja teiste tunnuste poolest. Erinevalt koduõppe motiividest ei ole sotsiaaldemograafilised tegurid otsesed põhjused, miks vanemad langetavad valiku koduõppe kasuks, kuid need mõjutavad vanemate võimalusi koduõpet rakendada. Näiteks kõrgharidusega vanematel on eeldatavalt paremad oskused oma laste ise õpetamiseks.

Howell ja Sheran (2008) on uurinud koduõppele asumist mõjutavaid sotsiaaldemograafilisi tegureid USA Riikliku Majapidamiste Haridusuuringu (*National Household Education Survey*) andmetel. Sealjuures kasutati 1996.-2003.a. jooksul toimunud uuringute andmeid. Nad jõudsid tulemusele, et suurem tõenäosus koduõppeks on sellistel juhtudel, kui vanemad on kõrgharidusega ning laste ema ei tööta või töötab osalise koormusega. Samuti on otsus koduõppele jääda seotud perekonna sissetulekuga, suurema sissetulekuga peredes on lapsed suurema tõenäosusega koduõppel. Elukoha järgi rakendavad koduõpet tõenäolisemalt maal või äärelinnades elavad pered.

Collom (2005) on leidnud osariigis koduõppel olevate laste vanemate küsitlusuuringu tulemusena, et vanemate kõrghariduse omamine samuti suurendab tõenäosust koduõppele jäämiseks. Perekonna sissetuleku mõju aga ei ole selle uuringu järgi statistiliselt oluline. Tugevalt suurendab koduõppe tõenäosust vanemate abielus olek. Samuti suurendab koduõppe rakendamise tõenäosust vanemate laste koduõppel olemine. Kui juba vanem laps on koduõppel, siis enamasti jäetakse ka noorem laps koduõppele, kui ta kooliealiseks saab.

Green ja Hoover-Dempsey (2007) on USA läänepiirkonnas tehtud koduõppel olevate laste küsitlusuuringu tulemusena leidnud sarnaselt eelpoolt toodud tulemustele, et kodusõppijate vanemad on keskmisest sagedamini kõrgharidusega, kuid leidunud veel kinnistust asjaolule, et

väga paljudel juhtudel on nad ka pedagoogilise haridusega. Ligi 40% kõrgharidusega lapsi kodus õpetavatest vanematest on pedagoogilise haridusega. Pere sissetulek on tavapärasest kõrgem ning sageli töötab lapse isa juhtival töökohal.

Princiotta ja Blicek (2006, lk 7) on USA Riikliku Hariduse Leibkonnauuringu (*National Household Education Survey*) andmetel jõudnud tulemusele, et koduõpet rakendatakse kõige sagemaini 1.-3. klassi õpilaste puhul. Koduõppele jäämine ei sõltu õpilase soost. Koduõppele jäämise tõenäosus sõltub suures ulatuses laste arvust perekonnas. Juhul, kui peres on kolm või enam last, siis on koduõppe rakendamise tõenäosus kaks korda kõrgem kui ühe ja kahe lapsega peredes. Reeglina koduõppe korral töötab vaid üks lapsevanematest. Ühe töötava lapsevanemaga koduõppel olevaid peresid on 5 korda rohkem kui kahe töötava vanemaga koduõppel olevaid peresid. Erinevalt Green ja Hoover-Dempsey (2007) tulemustest ei mõjuta pere sissetulek koduõppele asumist. Koduõpet kasutatakse sagedamini kõrgharidusega vanematega peredes. Maapiirkondades elavate perede lapsed on koduõppel ligi 50% võrra kõrgema sagedusega.

Klein ja Poplin (2008) tulemuste järgi viivad koduõpet sagedamini läbi tavapärasest mõnevõrra eakamad lapsevanemad, valdavalt kuuluvad nad vanusegruppi 40-49 aastat. 98% juhtudest on peamiseks koduõpet läbiviivaks lapsevanemaks ema. Pere sissetuleku ja koduõppe valimise vahel ei ole võimalik seost välja tuua. Koduõpet rakendatakse suhteliselt vähe peredes, kus on ainult üks laps. Koduõppel olevate laste puhul on 95% juhtudest üks vanematest vähemalt lõpetamata kõrgharidusega.

Rothermel (2003) on Suurbritannia andmetel leidnud, et koduõppel olevate laste vanematest isadel on 75% juhtudel kõrgharidus, emadel aga ainult 50% kordadest. Hariduse poolest on vanemate seas kõige sagedamini pedagoogilise haridusega inimesi, kuigi suhteliselt palju on ka teiste humanitaarvaldkondade lõpetanuid. Seevastu tehnilise haridusega vanemad rakendavad oma laste puhul koduõpet harva. Enamus koduõpet lastele pakkuvatest vanematest omab ise negatiivseid kogemusi oma kooliaastatest ning ainult 13% nendest leidis, et koolis käimine oli meeldiv tegevus.

Thorpe et al (2012) poolt Pennsylvania osariigis läbiviidud koduõpet pakkuvate vanemate küsitlusuuringu tulemuste järgi on sellistes peredes keskmiselt 3,2 last, mis on märgatavalt rohkem kui keskmises USA peres. Koduõpet pakkuvate vanemate seas on vähe üksikvanemaid (7%) ning 75% peredest on ühe töötava vanemaga. 60% koduõpet pakkuvatest vanematest on vanemad kui 40 aastat. Enamus koduõpet rakendavaid perekondi on aastasissetulekuga üle

75 000 dollari, mis tähendab, et koduõpet kasutavad sagedamini kõrgema sissetulekuga pered. 91% koduõppel lastest omab vähemalt ühte kõrgharidusega vanemat.

Martin-Chang et al (2011) on Kanada andmetel leidnud, et koduõpet rakendavad sagedamini kõrgharidusega vanemad, kuid magistri- ja doktorikraadiga vanemad eelistavad rohkem laste koolis õpetamist. Erinevalt mitmetest eelpool toodud uuringute tulemustest on nad aga leidnud, et koduõpet rakendavate vanemate sissetulek on madalam kui tavakooli eelistavate vanemate oma. Siiski tuleb antud uuringu tulemustesse ettevaatlikkusega suhtuda, sest need on saadud vaid 37 koduõppel ja 37 koolis õppiva lapse andmete põhjal.

Tabel 2. Koduõpet mõjutavad sotsiaaldemograafilised tegurid

	Vanemate kõrgharidus	Vanemate pedagoogiline haridus	Üks vanematest ei tööta	Pere sissetulek	Vanemad abielus	Elukoht linnas	Vanemad lapsed koduõppel	Laps õpib 1.-3. Klassis	Lapse sugu	Laste arv perekonnas	Vanemate vanus üle 40a
Howell ja Sheran (2008)	+		+	+		-					
Collom (2005)	+			0	+		+				
Green ja Hoover-Dempsey (2007)	+	+		+							
Princiotta ja Blicek (2006)	+		+	0				+	0	+	
Klein ja Poplin (2008)	+		+	0							+
Rothermel (2003)	+	+									
Thorpe et al (2012)	+		+	+						+	+
Martin-Chang et al (2011)	+			-							

Märkus: + - positiivne mõju, 0 – mõju puudub, - negatiivne mõju

Allikas: autori koostatud Howell ja Sheran (2008), Collom (2005), Green ja Hoover-Dempsey (2007), Princiotta ja Blicek (2006), Klein ja Poplin (2008), Rothermel (2003), Thorpe et al (2012), Martin-Chang et al (2011) põhjal

Tabelis 2 on toodud kokkuvõtte eelpool käsitletud uuringute tulemustest koduõppe rakendamise ja erinevate sotsiaaldemograafiliste tegurite vaheliste seoste kohta. Enamuses on antud uuringute tulemused kokkulangevad vaatamata sellele, et need on läbiviidud erinevates riikides, erinevatel aastatel ja erinevate meetoditega.

Kõikide uuringute puhul ilmes positiivne seos vanemate haridustaseme ja koduõppe rakendamise vahel. Kui vähemalt üks vanematest on kõrgharidusega, siis rakendatakse koguõpet suurema tõenäosusega. Sellist seost saab põhjendada vähemalt kahe asjaoluga. Esiteks on kõrgharidusega lapsevanemate teadlikkus ja huvi oma lapse hariduse suhtes kõrgem. Teiseks on kõrgharidusega vanemad suutelised oma lapsi paremini õpetama. Viimast argumenti kinnitab ka seos, et koduõppe rakendamist muudab tõenäolisemaks eriti just pedagoogilise hariduse olemasolu vanematel.

Ühe töötava vanemaga on koduõppe tõenäolisem seetõttu, et enamasti on koduõppe puhul vanemad ise laste õpetajateks. Kuna laste kodus õpetamine on aeganõudev tegevus, siis töötamise kõrvalt enamasti ei jõuta seda teha. Koduõppe rakendamise korral kasutakse tavaliselt sellist peremudelit, kus isa käib tööl ja hoolitseb pere materiaalse kindlustatuse eest, ema tegeleb samal ajal laste õpetamisega. Sellisele mudelile vastab ka seos, et koduõppe rakendamine on tõenäoline juhtudel, kui peres on rohkem lapsi ja kui vanemate laste puhul on seda eelnevalt juba tehtud. Suurema laste arvuga perede puhul on ema sagedamini kodune ja tegeleb laste kasvatamisega. Osades sellistes peredes, aga otsustab ema laste vanemaks saades hakata neile ka haridust andma. Mitme lapse puhul ema pühendubki sellisele tegevusele ja õpetab järgemööda kõiki oma lapsi.

Pere sissetuleku ja koduõppe vahelise seose kohta on erinevad uuringud andnud erinevaid tulemusi, kusjuures enamikel juhtudel ei ole nende näitajate vahelise seose olemasolu suudetud tõestada. Mõnedes uuringutes on aga jõutud tulemusele, et suurema sissetuleku korral on lapsed sagedamini koduõppel. Siinkohal tuleb aga tähelepanu pöörata asjaolule, et uuringutes on kasutaud näitajana kogu pere sissetulekut, mitte sissetulekut vanemate kohta eraldi. Samal ajal on teada, et enamikes koduõpet kasutatavates peredes on vaid üks töötav lapsevanem, kuid koolis õppivate laste puhul enamasti töötavad mõlemad vanemad. Juhul kui on saadud tulemus, et lapsi koolis ja kodus õpetavad pered on sissetuleku poolest võrdsed, siis tänu sellele, et viimastest töötab enamasti vaid üks pereliige on seal töötava pereliikme (enamasti pereisa) sissetulek keskmisest oluliselt kõrgem. Seega on tegelikkuses olukord sagedasti sellised, et koduõpet rakendavad pered, kus on suure sissetulekuga isa, kuid emal sissetulek puudub. Sellistes peredes on emadel majanduslikus mõttes vähem stiimulit töötada, sest mehe sissetulek tagab juba niigi keskmisel tasemel materiaalsed võimalused kogu perele.

Vanemate abielus oleku koduõppega seotus võib olla seotud asjaoluga, et abielus olemine on seotud vanemate suurema pühendumuse ja suhtestabiilsusega. Omavahel stabiilsemas suhtes

olevad vanemad võivad olla rohkem oma laste haridusest hoolivad. Arvestades asjaolu, et tulemus on saadud USA andmetel, kus koduõpet rakendavad paljud konservatiivsemad ja sügavamalt usklikud pered võib vanemate abielus oleku seos koduõppega tuleneda just nendest väärtustest.

Asjaolu, et linnas õppivad lapsed on koduõppel harvem ja maal elavad sagedamini võib olla seotud maakoolide kehvema kvaliteedi kui ka koolis käimise suurema ebamugavusega maapiirkondades. Arvestades USA konteksti tuleb arvestada ka seda, et maapiirkondades elavad seal konservatiivsemad ja sügavamalt usklikumad inimesed, kes paljudel juhtudel leiavad, et koolid ei õpeta piisavalt usulisi ja eetilisi väärtuseid.

Tulemused, et koduõpet kasutavad rohkem 1.-3. klassis õppivate laste ja vanuse poolest vanemad lapsevanemad on teatud mõttes vastuolulised, sest nooremate klasside lapsevanemad on ea poolest nooremad. Ilmselt väljendab see tulemus ühelt poolt seda, et koduõpet kasutavad vanemad, kes on lapsed suhteliselt hilises vanuses saanud. Võimalik, et selliste vanemate jaoks on lapsed erilise tähtsusega ja seetõttu kasutatakse nende puhul koduõpet rohkem. Koduõppe sagedasem rakendamine algklassides on tingitud ilmselt sellest, et esimestes klassides õppivaid lapsi on vanematel lihtsam õpetada ja ilmselt peavad vanemad nende puhul olulisemaks ka nende kaitsmist kooli negatiivsete mõjude eest.

1.3. Koduõppe valiku motiivid

Koduõppele jäämise otsuse langetamise juures võivad lapsevanemate valikut mõjutada mitmed erinevad motiivid. Nimetatud motiivide puhul on tegemist otseste põhjusega, miks langetakse otsus koduõppele jääda. Käesolevas alapeatükis antakse ülevaade erinevate uuringute tulemustest koduõppe valiku motiivide kohta ja seejärel tehakse autoripoolsed üldistused.

Van Galen (1988) on töötanud välja teooria, mille kohaselt saab koduõppele jäävate laste vanemad jaotada kahte gruppi: ideoloogid ja pedagoogid. Pedagoogide grupp ei tähenda selle teooria kohaselt seda, et tegemist oleks pedagoogilise haridusega vanematega, vaid seda, et need vanemad usuvad, et kodus on võimalik kasutada laste puhul paremat õppemetoodikat. Nende jaoks ei ole probleem mitte selles mida tavakoolis õpetatakse, vaid kuidas seda õpetatakse. Ideoloogide puhul aga ei vasta koolis õpetatav materjal vanemate soovidele. Enamasti on tegemist sügavalt usklike või eriliste usklike veendumustega vanematega. Ideoloogide grupi puhul on peamiseks probleemiks tavakoolide puhul, mida õpetatakse mitte see kuidas õpetatakse.

Mayberry (1988) seevastu aga jagas koduõppijate vanemad nelja erinevasse gruppi, milleks on religioosne, akadeemiline, sotsiaalsuhteline ja New Age grupp. Need grupid on saadu vastavalt Oregoni osariigis läbiviidud koduõppe ankeetküsitluse tulemustele. Religioosne ja akadeemiline grupp langevad suures ulatuses kokku Van Galeni (1988) ideoloogide ja pedagoogide grupiga. Religioosne ja New Age grupp vastavad ideoloogidele ning akadeemiline ja sotsiaalsuhteline grupp pedagoogidele.

Hilisemate empiiriliste uuringute tulemused on aga näidanud, et ei ole võimalik eelpoolnimetatud kahte gruppi rangelt eristada ja vanematel võib samaaegselt olla mõlemale grupile iseloomulikke motiive, miks soovitakse lapsele koduõpet. Näiteks 2003.a. USA Haridusministeeriumi (*Department of Education*) poolt läbiviidud uuringu tulemused näitavad kõige olulisemaks põhjuseks koduõppe kasuks otsustamiseks on kõige suuremal osal vanematel rahulolematust koolikeskkonnaga (tähtsaim põhjus 31,2% vastanutest). Samas tervelt 85,4% vastanutest nimetas rahulolematust koolikeskkonnaga nende otsust mõjutanud põhjuseks. 29,8% vanematest nimetas kõige olulisema põhjusena koolide poolt pakutava õppe sisu mittevastavust nende usulistele või moraalistele tõekspidamistele, samal ajal nimetas valikut mõjutava põhjusena seda 72,3% vastanutest. Need tulemused annavad kinnitust asjaolule, et koduõppele jäämist motiveerivad korraka mitmed põhjused. Isegi kui jagada vanemad peamise põhjuse järgi gruppidesse, siis selliselt saadud erinevatesse gruppide puhul on vähemtähtsad koduõppe põhjused ikkagi suures osas kokkulangevad. (Higgins 2008, lk 9)

Arai (2000) on uurinud koduõppele jäämise põhjuseid Kanadas. Ta väidab, et koduõppele jäämine on vanemate jaoks kaalutletud valik ning see sünnib pikaajalise otsustusprotsessi tulemusena. Kõige olulisemaks põhjuseks on vanematepoolne rahulolematust tavakoolidega. Sealjuures on rahulolematuse põhjuseks peamiselt koolikeskkond ja õppekvaliteet.

Collom (2005) on leidnud California osariigis koduõppel olevate laste vanemate küsitlusuuringu tulemusena, et kõige levinumaks põhjuseks, miks vanemad oma lapse koduõppele suunavad on nende rahulolematust koolisüsteemiga. Selline motiiv on eriti tugev mustanahalistel vanematel, kes on USAs tavapäraselt olnud rohkem kriitiliselt meelestatud haridussüsteemi suhtes. Vähemusgruppidesse kuuluvad inimesed võivad sagedamini tunda, et haridussüsteemi poolt pakutav ei arvesta nende eripäraga, samuti kardavad nad rohkem selle pärast, et nende lapsi diskrimineeritakse koolis. Samuti on USA eripäraks asjaolu, et piirkondades, kus mustanahalised sagedamini elavad, on koolide kvaliteet madalam. Teiseks olulisemaks põhjuseks on selle

uuringu tulemuste järgi laste erivajadused, mille puhul vanemad leiavad, et nende lastel on parem saada haridust koolis kui kodus.

Dumas et al (2010) on USA Riikliku Haridusstatistikaameti (*National Center for Educational Statistics*) andmete põhjal leidnud, et kõige olulisemaks põhjuseks, miks vanemad koduõpet eelistavad, on mure koolikeskkonna negatiivse mõju suhtes. Eelkõige väljendub see selles, et arvatakse, et tavakoolis õppides võib laps kokku puutuda narkootikumide ja koolivägivallaga. Teiseks olulisemaks põhjuseks on sarnaselt Collins (2005) tulemustega rahulolematuse koolide poolt pakutava hariduse kvaliteedi ja õppekorraldusega. Kolmandaks põhjuseks on usulised kaalutlused. Osa vanemaid leiab, et tavakoolides pakutav õpe ei vasta nende usulistele veendumustele.

Koduõppele jäämise põhjuseks võib olla ka lapse andekus. Kui tavakoolis pakutav õppeprogramm osutub õpilase jaoks liiga kergeks, siis võib see põhjustada motivatsioonilanguse. Andekal lapsel on koolitundides igav ning väga paljud õpetajad ei suuda neile pakkuda nende andekusele vastavat õpet. Koduõpe võimaldab paremini rakendada individuaalset õppeprogrammi. Selle rakendamise puhul on näiteks võimalik, et õpilane läbib kooliprogrammi lühema ajaga, näiteks põhikooli üheksa aasta asemel seitsmega. Teiseks ohuteguriks, mis ähvardab andekaid lapsi koolis, on probleemid sotsialiseerimisega. Väga andekatel lastel on tavaliselt teistest eakaaslastest erinevad huvid, mistõttu suhete loomine „tavaliste“ koolikaaslastega ei pruugi olla neile huvitav. Andekad lapsed sattuvad sageli ka kaaslaste negatiivse suhtumise alla, nad on teistest erinevad ja seetõttu ei taheta neid omaks võtta. Selle tulemusena võib andekal lapsel tekkida soov hakata rohkem teistele õpilastega sarnaneda, mis toob kaasa selle, et laps soovib, et ta oleks vähem andekam. Selle pärast võib ta tahtlikult saada halvemaid õppetulemusi, et olla rohkem keskmisele tasemele lähemal. Kui õpilane on koduõppel, siis on võimalik leida teisi võimalusi, talle huvipakkuvamate kaaslastega sõbrunemiseks. (Winstanley 2009, lk 352-353)

Green ja Hoover-Dempsey (2007) on USA läänepiirkonnas tehtud koduõppel olevate laste küsitlusuuringu tulemusena leidnud, et oluliseks motiiviks, miks vanemad lapsed koduõppele jätavad on nende soov aktiivselt osaleda lapsi harimises. Võrreldes tavakoolides õppivate laste vanematega soovivad nad suuremad osalemist antud protsessis. Kodus lapsi õpetavad vanemad on kõrge vastutustundega ja nad tunnevad väga suurt huvi lapse õppes edasijõudmise suhtes. Sellised vanemad usuavad, et tänu nende poolt pakutavale individuaalsele õppele saavad nende lapsed parema ja rohkem nende individuaalsete iseärasustega arvestav hariduse.

McKeon (2007) on läbiviinud kvalitatiivse uuringu koduõppe kohta. Selle tulemusena olid kõige peamised koduõppe põhjused õppeprotsessiga seonduvad. Väga oluliseks peetakse õppeprotsessi paindlikuks koduõppe puhul ja võimalust arvestada laste individuaalsete iseärasustega. Näiteks on koduõppe puhul võimalik valida lapsele sobiv tempo. Tavakoolis peavad üldjuhul ühes klassis õppivad õpilased järgima ühte õpetaja poolt etteantud tempot. Näiteks peavad kõik õpilased omandama ühe peatüki ühe õppetunni jooksul, tavakoolis on raskendatud kasutada lähenemist, kus kiiremad õpilased läbiks ühe õppetunniga kaks peatükki ja aeglasemad ainult poole. Samuti ei ole tavakoolis võimalik õppida lapsel talle sobival ajal. Kui näiteks laps tunneb, et ta ei suuda hommikul vara õppida, siis tal ei ole võimalust, et tund võiks alata 13.00, mitte 9.00. Lisaks tempole võimaldab koduõppe valida ka sobivaid õppemeetodeid. Erinevate ainete õpetamiseks on väga palju pedagoogilisi meetodeid ning tavakoolis õppides ei ole lapsel ega vanemal võimalik otsustada, millist meetodit õpetaja kasutab. Lapsi kodus õpetavad vanemad leiavad, et sobiv tempo ja õppemeetodid tagavad nende lastele parema teadmiste omandamise.

Koduõppel on õppeprotsessi juures positiivseks jooneks selle vabatahtlikkus. Näiteks antud uuringus üks perekond leidis, et tema lapsed on raamatute vastu palju huvi tundnud selle pärast, et raamatud on neil kodus alati saadaval olnud ja vanemad on lugemishuvilistena eeskuju näidanud, kuid nad ei ole kunagi sundinud oma lapsi mõnda raamatut lugema. Koduõppe puhul on võimalik oma lapsi mitte sundida õppima, kui nad seda ei soovi. (McKeon 2007, lk 112)

Sama uuringu järgi on tähtsuselt teie oluline põhjus koduõppe kasuks otsustamisel usulised kaalutlused. Seal juures on mõned lapsevanemad soovivad omada väga tugevat kontrolli õppeainete sisu suhtes. Näiteks osad vanematest vastas, et kõik kursused mida tema lapsed õpivad peavad kooskõlas olema Piibli tõdedega. Samuti on usklikele vanematele oluline, et neil on võimalik lapsele jumalast rääkida igal võimalikul hetkel (McKeon 2007, lk 104)

Hetzel (2001) on uurinud koduõppe tõmbe- ja tõuketegureid. Esimesed nendest soodustavad laste koduõppele jäämist ning on seotud koduõppe positiivsete omadustega. Teised nendest tekitavad vastuseisu tavalises koolis õppimise suhtes ja on seotud tavakooli negatiivsete omadustega. Empiiriliseks analüüsiks kasutas ta California osariigis koduõppel olevate laste vanemate küsitlust. Kõige tugevamaks koduõppe tõmbeteguriks on tema tulemuste järgi võimalus pakkuda õpilastele individuaalõpet. Teisteks olulisemateks tõmbeteguriteks on võimalus integreerida perekonna väärtuseid õppeprotsessi ja soov mõjutada õppeprotsessi käigus edasiantavaid moraalseid väärtuseid. Olulisemad tõuketegurid olid kaasõpilaste võimalik

negatiivne mõju, liiga suured õpperühmad ja sellest tulenev õppeprotsessi ebaefektiivsus ja arvamus, et koolis ei suuda õpetajaid lapsi piisavalt õppima motiveerida.

Rothermel (2003) on uurinud koduõppe motiive Suurbritannias läbiviidud küsitlusuuringuga. Kõige olulisemaks motiiviks on tema tulemuste järgi rahulolematuse haridussüsteemiga. Tähtsusele teiseks motiiviks on soov kaitsta oma last koolikeskkonna negatiivsete mõjude eest. Nende hulgas nimetati koolivägivalda, koolis õppimisest tekkivat depressiooni, väsimust ja haigestumist. Lisaks toodi veel põhjustena välja võimalus pakkuda lapsele individuaalset õpet ja õpetada teda vastavalt tema isiklikele eripäradele. Veerand lapsi kodus õpetavaid vanemaid tunnistas, et nad on juba aastaid enne lapse koduõppele asumist teadnud, et nad tahavad koduõpet. 20% vanematest oli seisukohal, et hariduse andmine ongi eeskätte vanemate kohustus.

Princiotta ja Bielick (2006) on kasutanud koduõppe motiivide uurimisel USA Riikliku Hariduse Leibkonnauuringu (*National Household Education Survey*) andmeid. Antud uuringu andmed sisaldavad ka osaliselt koduõppel olevaid õpilasi, kelle nädalane õppekoormus koolis on väiksem kui 25 tundi. Nende tulemuste järgi on kõige tähtsamaks koduõppe põhjuseks mure õppekeskkonna negatiivse mõju pärast, sellele järgnevad religioossed kaalutlused. Teisteks olulisemateks motiivideks on rahulolematuse koolis pakutava hariduse kvaliteediga ning laste füüsilisest või vaimsest puudest tulenevad erivajadused.

Spiegler (2009) on uurinud koduõppe motiive Saksamaal, viies selleks läbi intervjuud kodusõppijate vanematega ning teostades koduõppe internetifoorumi sõnumite tekstianalüüsi. Ta seostab koduõppe pooldamist koolisüsteemiga rahulolematusega ja leiab see on põhjustatud peamiselt kolmest asjaolust. Esiteks, vanemad leiavad, et tavapärase koolihariduse käigus ei ole õpetata lastele neid väärtuseid, mida vanemad oluliseks peavad. Teiseks, koolide õppeprotsess ei võimalda arvestada laste individuaalsete iseärasustega. Samuti pööratakse koolides liiga palju tähelepanu asjadele, mis ei ole vanemate arvates olulised, ja liiga vähe tähelepanu asjadele, mis on olulised. Kolmandaks, on vanemad mures laste heaolu pärast. Kõige rohkem kardetakse koolivägivalda, kooliga seotud stressi ja selles tulenevaid psühholoogilisi probleeme ja hirmu kooli ees. Enamike vanemate puhul on olulised korrigeerivad mitu eelpool nimetatud põhjustest. Antud uuringu tulemuste tõlgendamisel tuleb arvestada asjaoluga, et ametlikult on Saksamaal koduõppe keelatud, kuid vaatamata sellele osad vanemad seda ikkagi praktiseerivad.

Tabel 3. Koduõppe rakendamise motiivid

	Koolikeskkonna negatiivne mõju	Õppe kvaliteet	Õppe sisu	Lapse erivajadused	Lapse andekus	Aktiivne osalemine lapse hariduses	Lapse individuaalsed iseärasused	Usulised /moraalsed kaalutlused	Lapse haridus on vanemate kohustus
Higgins (2008)	X	X	X						
Arai (2000)	X	X							
Collom (2005)	X	X		X					
Dumas et al (2010)	X	X	X					X	
Winstanley (2009)					X				
Green ja Hoover-Dempsey (2007)						X			
McKeon (2007)		X					X	X	
Hetzel (2001)	X	X					X	X	
Princiotta ja Bielick (2006)	X	X		X				X	
Spiegler (2009)	X						X		
Rothermel (2003)	X	X					X		X

Allikas: autori koostatud

Tabelis 3 on toodud ülevaade eelpool kirjeldatud uuringute tulemustest. Selle põhjal on näha, et kõige rohkemates uuringutes on jõutud tulemusele, et vanemad panevad oma lapsed koduõppele selleks, et hoida neid koolikeskkonna negatiivse mõju eest ja et nad ei ole rahul koolide poolt pakutava õppe kvaliteediga. Koolikeskkonna negatiivset mõju nähakse kõige rohkem koolivägivallas ja narkootikumides. Võimalik, et paljud koduõpet pooldavad lapsevanemad on selliseid koolielu väärnähtuseid ka enda peal kogunud, sest uuringute tulemused on näidanud ka seda, et oma lapsi koduõppele panevad vanemad omavad ise koolist rohkem negatiivseid mäletsusi. Koduõpe on nende vanemate arvates võimaluseks, kuidas on võimalik oma lastele haridust anda ilma koolikeskkonna negatiivsete mõjudeta.

Õppekvaliteedi osas on koduõpet pooldavad vanemad seisukohal, et nad suudavad ise tagada oma lastele parema õppekvaliteedi. Kuna koduõppe puhul on tegemist enamasti individuaalõppega või siis väga väikese õpperühmaga, siis on selge, et lapsevanem-õpetaja saab

õpilastele rohkem tähelepanu pöörata. Kindlasti on vanemad oma lapsi õpetades ka rohkem motiveeritud ja tunnevad õppetulemuste suhtes kõrgemat huvi kui keskmine kooliõpetaja.

Koduõppe õppekvaliteediga on seotud ka võimalus pakkuda oma lastele paindlikumat õpet ja arvestada nende individuaalsete iseärasustega. Paratamatult tavalises klassiruumis toimuv õpe, kus ühes ruumis õpib paarkümmend õpilast, nii suurt kohandamist pakkuda ei suuda. Koduõppe puhul on võimalik valida ka oma lapsele sobivamaid õppemeetodeid. Samal ajal tuleb siiski arvestada sellega, et enamikel juhtudel ei ole lapsevanemad õpetamises professionaalid ja nende pedagoogilised võimed ning õppeainete tundmine jääb professionaalsete õpetajate omale alla.

Õppe sisuga rahuolematus on koduõppe valimise põhjuseks harvem kui rahulolematus õppe kvaliteediga. Enamus käesolevas töös käsitletud uuringuid on tehtud USA andmetel, kus väga paljudel juhtudel on õppe sisu puhul probleemiks, et see ei vasta vanemate usulistele või moraalselele väärtustele. Osa koduõpet rakendavaid vanemaid soovivad, et õpitavat seostataks usulise teemaatika või lähenetaks õppematerjalile vanemate usundile vastava vaatenurga alt.

Osa lapsevanemaid rakendab koduõpet ka seetõttu, et nende lapsed on tavalisest õpilasest oluliselt erinevad. Näiteks kui on tegemist puudest või muust põhjusest tulenevate erivajadustega õpilastega, siis osa vanemaid leiab, et koduõppe paindlikkus suudab nende erivajadustega paremini arvestada. Ka lapse kõrge andekus muudab ta tavalistest õpilastest erinevaks ja koduõppe võib pakkuda rohkem võimalusi temale võimetekohase õppe pakkumiseks. Siiski tuleb tõdeda, et vähemalt USAs, kus koduõppe rakendamine on kõige laiemalt levinud, on laste erivajadused või andekus, koduõppe peamiseks põhjuseks suhteliselt väiksel osal kodus õppivatest lastest.

2. KODUÕPPE VALIKU EMPIIRILINE UURING

2.1. Uurimismetoodika

Käesolevas töös viidi läbi uuring, millega selgitati välja koduõpet rakendavate perede sotsiaaldemograafilised eripärad ja koduõppe valikut mõjutavad tegurid. Uurimismeetodina kasutati ankeetküsitlust ja selle analüüsi.

Küsitluse ankeet on esitatud lisas 1. Ankeet on jaotatud kolme osasse:

1. Küsimused pere kohta;
2. Küsimused koduõppel olevate laste kohta;
3. Küsimused koduõppe valiku kohta.

Küsimused pere kohta sisaldavad sotsiaaldemograafilisi küsimusi, st küsimusi laste arvu, vanemate hariduse, vanuse ja tööturuseisundi kohta. Lisaks selgitatakse välja pere elukoht. Teises blokis on küsimused koduõppel olevate laste kohta, millega uuritakse, millises vanuses ja mitmendas klassis õpivad koduõppel olevad lapsed ja kui kaua on nad koduõppel olnud. Samuti uuritakse õppeprotsessi kohta - selgitades välja, kes tegelevad laste õpetamisega, kui suur on vanemate ajakulu, millised on peamised probleemid koduõppe juures ning mida vanemate arvates koduõppe lastele annab. Kolmandas küsimusteblokis uuritakse, kuidas vanematel tuli idee panna laps koduõppele, kust nad said selle kohta infot ja millised tegurid olid olulised koduõppe kasuks otsuse langetamisel. Samuti uuritakse, kas vanemad on ise koduõppel olnud ja millisena näevad nad enda kooliaega.

Küsitluse valimi koostas autor Facebookis oleva koduõppe grupi alusel. Grupil on 373 liiget, mis on rohkem kui 2013.a. seisuga koduõppel olevaid lapsi. Samas kindlasti osadel juhtudel on grupi liikmeteks mõlemad koduõppel oleva lapse vanemad ja nendeks võib olla ka teisi pereliikmeid või ka muid huvilisi. Siiski arvab autor, et sellesse gruppi kuulub suur osas koduõpete

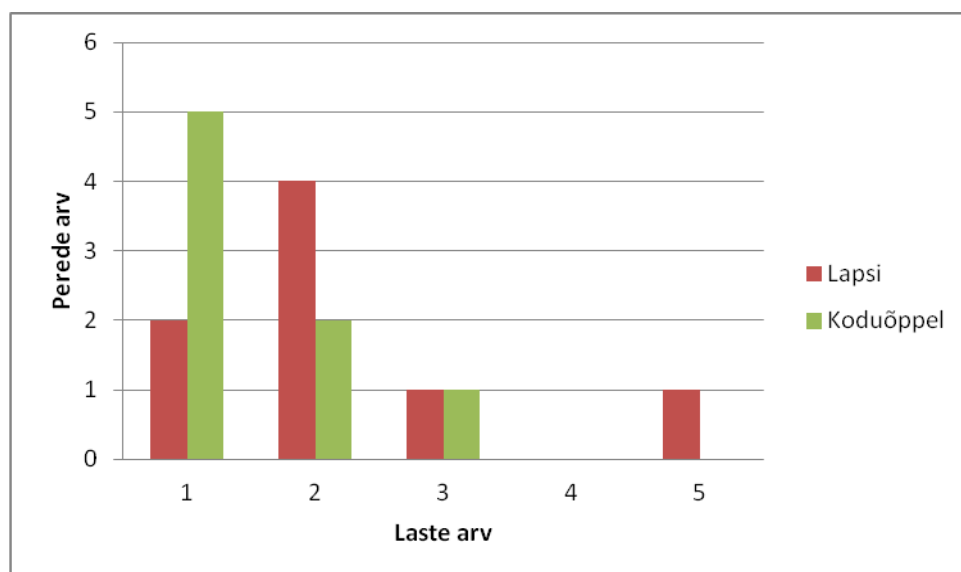
rakendavatest vanematest. Autor valis sellest grupist juhuslikult liikmeid, võttis nendega Facebooki teel ühendust palvega osaleda küsitluses. Samuti uuris autor, kas inimene on praegu üldhariduskoolis koduõppel õppiva lapse vanem. Kui ta sellele tingimusele ei vastanud, siis jäeti ta kõrval. Saades vastava nõusoleku saatis autor e-posti teel küsitluse ankeedi. Autor jätkas nõusolekute saamist seni, kuni oli saadud valimisse 10 vastajat. Küsitluse täitmine oli elektrooniline ja täidetud ankeedid saadeti tagasi e-posti teel. Küsitlusele vastamine toimus ajavahemikus 10.04.2014-20.04.2014. Kokku laekus autorile 8 täidetud ankeeti. Küsitlusele vastanud peredele on töös viidatud tähitustega P1-P8. Peredes kokku 18 last, nendest koduõppel 12.

Uurimistulemuste analüüs on nii kvantitatiivne kui kvalitatiivne. Osade küsimuste vastustena saadi kvantitatiivseid andmeid, mille puhul autor leidis sagedusjaotuseid ja keskmisi. Ankeedis oli ka palju avatud küsimusi, mida autor analüüsis kvalitatiivselt.

Tulenevalt väiksest valimi mahust ei ole võimalik sissejuhatuses püstitatud hüpoteese statistiliselt testida ja tõestada. Selle asemel annab autor nende täidetuse kohta uurimistulemuste põhjal kvalitatiivse hinnangu.

2.2. Uuringu tulemused

Esimesena uuriti küsitluses peredes oleva laste arvu kohta ning selle kohta, kui palju nendest õppis küsitlusele vastamise aja koduõppel.

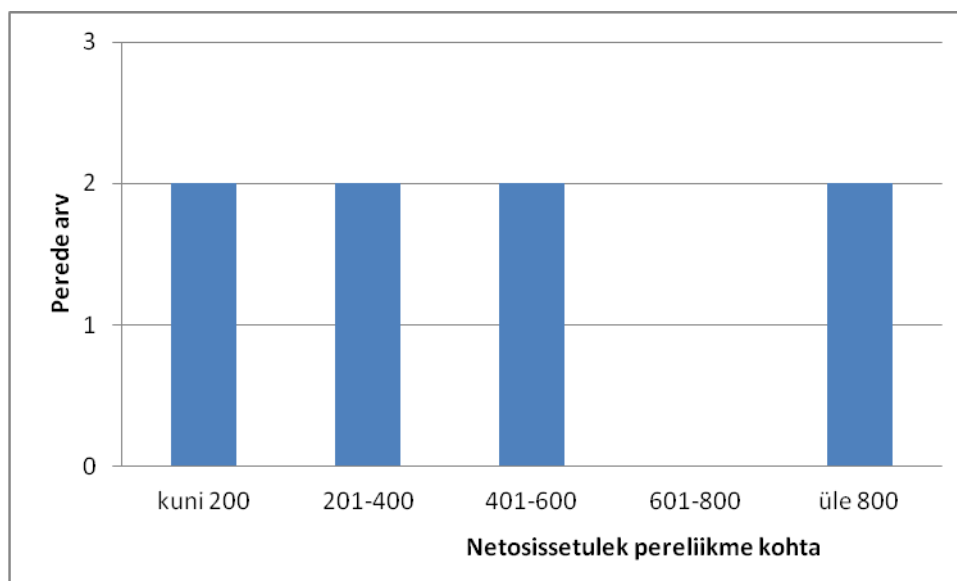
Joonis 2. Perede jaotus alla 18-aastaste laste ja koduõppel laste arvu järgi (Allikas: autori koostatud)

Uuritud peredes oli 1-5 alla 18-aastas vanust last. Kõige rohkem oli peresid, kus oli 1 või 2 last. Peredes oli koduõppel 1-3 last. Kõige sagedamini oli koduõppe 1 laps. (Joonis 2). Tulemused näitavad, et koduõpet rakendavad pered on laste arvu poolest tavapärased ja sarnased tüüpilisele Eesti perele. Ei saa väita, et koduõpet rakendaksid eelkõige vaid suurema või väiksema laste arvuga pered.

7 peret olid kahe vanemaga pered, nendest ühe puhul oli tegemist kasuisaga. Vaid üks koduõpet rakendav pere oli ühe vanemaga, kus last kasvatas ema. Emade keskmine vanus oli 36,9 aastat. Isade keskmine vanus oli 40,3 aastat. Emade vanus jäi vahemikku 31-50 aastat ja isade vanus 36-49 aastat.

Kõigis koduõpet rakendavates peredes oli vähemalt üks vanematest kõrgharidusega ning mõlema vanema olemasolul olid mõlemad vähemalt keskharidusega. Emadest oli kõrgharidus 8st 7-l ja isadest 7st 4-l. Kolmes peres olid mõlemad vanemad kõrgharidusega. Neljas peres oli ema pedagoogilise haridusega ja lisaks sellele oli üks ema küll pedagoogilise haridusega, kuid oli varem juhendanud vaid kunstiringi. Seega on koduõpet rakendavad pered suhteliselt kõrge haridustasemega vanematega.

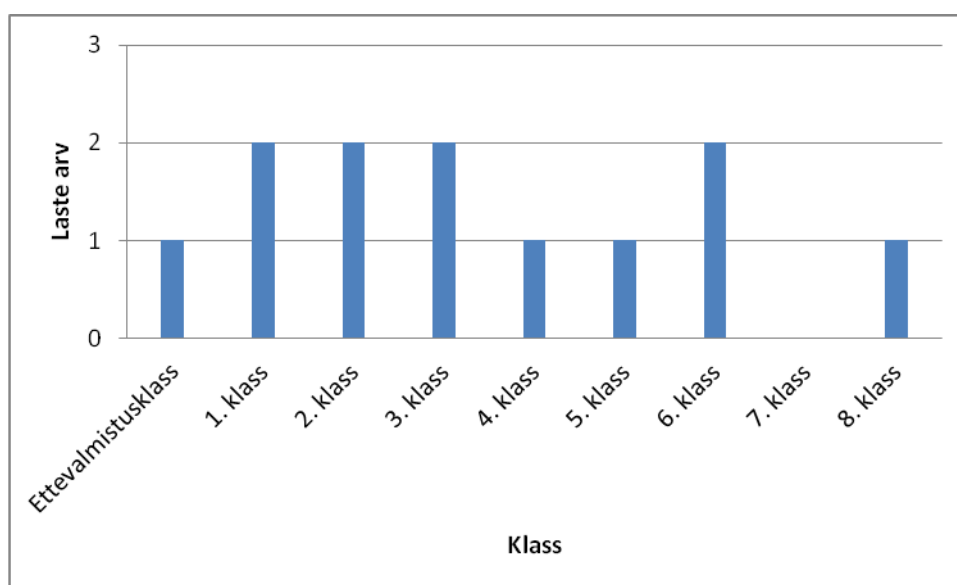
Koduõpet rakendavatele peredele on iseloomulik ettevõtlusega tegelemine. Kuues peres tegeles üks vanematest (kahel juhul ema ja neljal juhul isa) ettevõtlusega. Emad on sageli kodused (3 peres) või võimaldab nende töö kodus töötamist (1 peres). Vaid ühes peres on mõlemad vanemad palgatöötajad.

Joonis 3. Koduõpet rakendavate perede jaotus sissetuleku järgi (netosissetulek kuus pereliikme kohta) (Allikas: autori koostatud)

Sissetuleku järgi ei saa öelda, et koduõpet rakendaksid rohkem madalama või kõrgema sissetulekuga pered. Uuritud pered jagunesid võrdselt sissetulekute gruppide kuni 200, 201-400, 401-600 ja üle 800 eurot kuus pereliikme kohta vahel. Igasse gruppi langes 2 peret. (Joonis 3).

Elukoha järgi elasid 3 peret Tallinnas, 4 peret külades või alevikes (Harjumaal, Raplamaal, Tartumaal, Võrumaal) ja 1 pere Taanis asuvas kuni 20 000 elanikuga linnas. Autor otsustas ka Taanis elava pere valimisse lülitada, sest laps õppis Eestis asuva kooli nimekirjas Eesti õppekava järgi.

Joonis 4. Koduõppel olevate laste jaotus klassi järgi (Allikas: autori koostatud)

Uuritud peredes õppis koduõppel kokku 12 last, kõige noorem nendest õppis ettevalmistusklassis ja kõige vanem 8. klassis. (Joonis 4) 5 peres õppisid lapsed koduõppel esimesest aastast, 2 peres kolmandat aastat ja 1 peres kuuendat aastat. Sealjuures 3 peres olid lapsed õppinud koduõppel algusest peale, kuid 5 peres olid nad varem õppinud tavakoolis ja seejärel jäänud koduõppele.

Koduõppe korral tegeleb laste õpetamisega peamiselt ema. Ema osales õpetamises 7 peres. Ema ei osalenud vaid ühes peres, kus lapsel käisid õpetajad kodus (tegemist oli käitumisprobleemidega lapsega, kellele oli koduõpet soovitatud kooli poolt). Isa osales laste õpetamises 3 peres ja vanaema 1 peres. Üks pere kasutas veel koduõpetajat. Kõikidel juhtudel, kus isa osales laste õpetamises, oli isa ettevõtja mitte palgatöötaja. On tähelepanuväärne, et kõikides peredes, kus õpetajateks on vanemad, on vähemalt üks õpetamisega tegelevatest vanematest kõrgharidusega.

Vanemate ajakulu kohta anti küllalt erinevaid hinnanguid. Peres, kus õpetajad käisid lapsel kodus, vanematel märkimisväärset isiklikku ajakulu ei olnud. Ülejäänud pered vastasid keskmise päevase ajakulu kohta 0,5 tunnist kuni 3 tunnini päevas. Ühes peres leiti, et ajakulu on päevade lõikes väga erinev: „*Emal kulub igapäevaselt umbes pool tundi. Periooditi - paar korda õppeveerandis umbes - toimub koos seisude ülevaatamine ning uute plaanide paikapanemine. Siis kulub paari päeva jooksul 3-4 tundi päevas. Edasi läheb taas igapäevarütmis.*“ (P3)

Paljudes peredes toimub õppeprotsess koduõppe korral sarnaselt tavakoolis toimuvale, st et on koostatud tunniplaani ning kindlatel kellaaegadel toimub õpe ainetundide kaupa. Küll aga võivad õppetundide kellaajad olla tavatundidest erinevad, alustades näiteks hiljem (P5). Samuti võivad õppetunnid olla lühemad, kestes 15-20 minutit ja ka õppetööks kuluv aeg võib olla seetõttu lühem (P4). Koduõpe võimaldab vastavalt vajadusele teha tunniplaanis jooksvalt muudatusi, näiteks vajadusel puhata rohkem (P2). Samal ajal osades peredes õppimise ajad päevade lõikes erinevad, mis annab neile rohkem tegevusvabadust. Õppimise aegade juures arvestatakse laste soovidega (P6). Ühes peres rakendatakse tsükliõpet (P6) ja ühes peres on päevad jagatud teoreetilistest ja praktilistest tundide vahel (P5). Ühes, peres kus olid juba mõnevõrra vanemad õpilased (4. ja 6. klass) toimus õppimine lastel suures osas iseseisvalt: „*Hetkel toimub igapäevane õpetamine tavakooli raamatute ja töövihikute järgi (eelmine aasta neid ei kasutanud). Oleme teinud lastele ajalise plaani, kui palju nad päevas peavad tegema, et kooliaasta lõpuks kooliprogrammi jaoks vajalikud asjad tehtud saaks. Lapsed iseseisvalt teevad selle plaani alusel õpikute ja töövihikutega tööd ning kui probleeme tekib, siis küsivad abi ja vaatame teema koos läbi.*“ (P3) Õppimise ajalise korralduse kohta märgiti veel, et mõnikord on õppimise ja muude tegevuste vahele raske piiri tõmmata, sest õppimine toimub kõikjal, näiteks looduses viibides, vesteldes jne. (P2, P3).

Kaheks kõige levinumaks probleemiks koduõppe rakendamisel on koolipoolne vastuseis ja õppematerjalide puudus. „*Tavakool, kus lapsed enne koduõpet käisid, esitas üsnagi jõhkraid nõudmisi koduõppele minekuks (päevapealt kooli õppekava jälgimine, st ei mingit individuaalõppekava, ning kord veerandis ühe päeva jooksul kõikides ainetes hindelist vastamist, st siis 8-9 ainet). Ehk siis nad olid üsna koduõppevastaselt meelestatud ja seega liikusime mõistvama kooli alla.*“ (P3) „*Esimene probleem on olnud seoses kooliga, sest oleme oma koolis esimene vanema soovil koduõppel olev perekond ning sellest tingitult on õpetajate jaoks olukord uudne ja veidi ka hirmutav (kuidas panna poolaasta hinne lapsele, keda näed ainult üks kord?).*“ (P2) „*Esimesel aastal tavakooli seadustundmatus ja mõningane usaldamatus.*“ (P8)

Õppematerjalide osas on probleemiks eestikeelse õppematerjali vähesus (P4, P5). Samuti on nähakse probleemi sellest, et on vähe tasuta õppematerjale (P5). Peres, kus laps oli jäänud koduõppele kooli soovitusel, nähti probleemi sellest, et laps ei saa suhelda klassikaaslastega (P7). Üks teine pere märkis, et lapsel on võimalused klassikaaslastega suhtlemiseks olemas, kuid aja jooksul on lapsel kadunud soov nendega suhelda. *„Siiani püüdsime säilitada kontakti klassiga, et tütar võtab osa klassi vabaaja üritustest ja kord veerandis on ühe päeva koolis. Esimesel kahel aastal see toimis, aga nüüd on tekkinud tõrge, sest laps ei tunne ennast klassikollektiivi liikmena ja ei soovi klassiga koos olla (kuigi klass suhtub temasse väga positiivselt). Kui alguses oli mõte koduõppel olla 3 aastat ja siis koolis jätkata, siis nüüd soovime jätkata ka 4.klassis koduõppel.“* (P2) Üks peredest märkis koduõppe puhul probleemina seda, et see on vanematele väsitav. (P1)

Kui peredelt küsiti, millist kasu koduõppel olemine lastele annab, siis kõige rohkem toodi välja ajalise vabadusega seotud kasu. *„Saab ennast igal hommikul korralikult välja magada (magama läheb kell 22).... Saame ise oma päeva planeerida, kui on väga ilus kevadine ilm, siis õpime looduses.“* (P2) *„Rohkem aega, et tegeleda spordiga. Laps ei väsi, tal on rohkem elu jõudu.“* (P4), *„Ise oma aja planeerimine“* (P5) *„Rohkem aega tegeleda huvipakkuvate asjade ja teemadega“* (P8)

Teise kasuna märgi stressi- ja pingevabamat õppimist. Positiivseks peeti, et igapäevane hindamine puudub ning õpilane ei pea tegema kontrolltöösid. (P1, P2, P3) Kui igapäevane hindamine puudub, siis õpivad lapse teadmiste, mitte hinnete pärast. *„nad õpivad asju selleks, et seda selgeks saada, mitte hinde jaoks. Ja see on väga palju lisastressi maha võtnud ning pannud neid asju tõesti sisuliselt uurima, mitte ajutiselt pähe õppima.“* (P3)

Leiti, et koduõpe muudab lapsi iseseisvamaks ja arendab nendest vastutustunnet. *„Nad õpivad seadma eesmärgi, näevad oma tegude ja tegematajätmistega tagajärge ja jõuavad järjest lähemale arusaamisele, mis on nende enda jaoks olulised asjad ja suunad.“* (P3) Samuti leiti, et koduõpe tekitab lastel rohkem huvi õppida (P6). Toodi välja ka tervisekasusid, mõned vanemad on täheldanud, et pärast koduõppele jäämist on laps vähem haige (P1, P3) Veel peeti positiivseks, et koduõpe annab vanematele võimaluse rohkem õppeprotsessi kontrollida (P4, P7). Taanis elav perekond leidis, et koduõpe võimaldab lapsel emakeeles õppida (P1). Koduõppe puhul on väärtuseks ka peresuhete tugevnemine. (P8).

Koduõppeni on jõudnud pere erinevaid teid pidi. Osadel vanematel on see eelnevalt juba mõttes olnud. Sellisel juhul on olnud põhjuseks arvamus, et tavakool ei ole kõige parem viis lapsele hariduse andmiseks. Konkreetsete vastuargumentidena tavakoolile toodi välja varajane ärkamine, liigne ajakulu ja paindumatu ajagraafik. (P3).

Koduõpet rakendavatest lapsevanematest ei ole ükski ise koduõppel olnud, kuigi üks nendest on õppinud ajutiselt õppinud individuaalse õppekava järgi, mida ta peab positiivseks. Samas avaldasid vanemad arvamust, et nad oleks tahtnud ise koduõppel õppida. (P8)

Paljudel koduõpet rakendavate perede puhul on negatiivseid kogemusi enda koolipõlvest. Osad pidasid kooli igavaks (P3, P4). „*Kokkuvõttes oli kool üks tüütu ja üsna igav koht, kus tuli käia ning tüütuid asju pähe taguda.*“ (P3) Samuti leiti, et koolis ei saanud õppida seda, mida ise oleks tahtnud. „*Liiga palju õppimist, ei jäänud aega õppida seda, mida oleks ise tahtnud.*“ (P5) Üks vanematest oli kooli kogunud kiusamist (P6). Negatiivsena toodi välja ka koolis kehtivaid reegleid. (P7)

Koduõpe kasuks valikut võib soodustada ka eelnevad positiivsed kogemused õpetades. Näiteks võib see esineda oma lapsi ajutiselt õpetades. „*Seda enam, et tänu reiside aegsele ja haiguste aegsetele koos lastega kodus õppimistele me teadsime, et see tuleb meil täitsa mõnusalt ja lõbusalt välja. ... reiside ajal tegime lastega terve nädala koolitööd ära kahe-kolme tunniga. Ja õppeedukus neil selliste käikude puhul ei kahanenud. Õhku jäi küsimus, mida nad seal koolis ülejäänud aja teevad ja miks see vajalik on.*“ (P3). Ühel vanematest on varasem kogemused olla koduõpetajaks teisele koduõppel olevale lapsele (P6).

Valikut on mõjutanud ka tuttavate kogemused. „*Abikaasal oli Ameerikas ülikoolis mitu sõpra, kes olid varem koduõppel olnud, nad erinesid teistest oma sügavama õppimissoovi ning avatud ja sõbraliku suhtumise poolest.*“ (P8) „Koduõppe võimalusest kuulsime juba 9 aastat tagasi kui üks meie tuttav pere seda kaalus“ (P2).

Osadel peredel on spetsiifilised põhjused, miks otsustati koduõppe kasuks. Nendeks on elamine Taanis ja soov võimaldada lapsele eestikeelset õpet (P1), elamaasumine üksildasse maakotta (P2), lapse tegelemine spordiga (P4), koolistress (P5), käitumisprobleemid ja koolipoolne soovitus (P7).

Koduõppe kohta saadi kõige sagedamini infot internetist. Selle puhul tõid kolm perekonda välja Koduõppe Keskuse veebilehte (P2, P3, P5). Selle kõrval mainiti veel foorumeid, blogisid. Infot

saadi ka seaduste lugemisest (P1). Üks vanematest külastas Koduõppe Suvepäevasid (P3). Ühele vanematest soovitati koduõpet koolist ja ta sai sealt infot (P7). Üks vaenematest mainis koduõpe kohta info saamist raadiosaatest (P2). Infoallikaks võib olla ka varasem töötamine pedagoogina, sh koduõpetajaks olemine koduõppijale (P6).

Tabel 4. Perede hinnangud koduõppevalikut mõjutanud asjaolude tähtsusele 5-palli süsteemis

Asjaolu	Keskmine hinne
Soov pakkuda lapsele paindlikumat ja rohkem tema individuaalsete vajaduste ja huvidega arvestavat õpet	4,38
Lapse tervises seisund	4,00
Soov kaitsta last tavakooli negatiivsete mõjude eest	3,88
Lapse andekus	3,88
Soov kasutada erilisi õppemeetodeid	3,63
Soov isiklikult osaleda lapse õpetamises	3,38
Soov anda lapsele paremat haridust kui tavakool seda võimaldab	3,25
Soov muuta õpetatava sisu	2,75
Usulised või moraalsed kaalutlused	2,75

Allikas: autori koostatud

Peredel paluti 5-palli süsteemis hinnata, kui tähtsaks nad pidasid erinevaid asjaolusid koduõppe kasuks valiku langetamisel. Kõige tähtsamaks peeti soovi pakkuda lapsele paindlikumat ja rohkem tema individuaalsete vajadustega arvestavat õpet. Sellele järgnes põhjusena laste tervises seisund. Kolmandal-neljandal kohal olid tähtsuse poolest soov kaitsta last kooli negatiivsete mõjude eest ja lapse andekus. Kõige vähem tähtsamateks asjaoludeks peeti soovi muuta õpetatava sisu ja usulisi või moraalseid kaalutlusi. (Tabel 4).

Selle kõrval paluti peredel välja tuua kõige olulisem põhjus, miks otsustati koduõppe kasuks. Siiski nimetasid osad pered selle küsimuse vastustena mitut motiivi. Kolme pere vastustes avalduvad tavakooli pingelisuse, psühholoogilise kurnavuse ja stressiga seotud põhjused (P2, P5, P6) „Ehkki ta saab päris kenasti koolis hakkama on koolikeskkond talle psühholoogiliselt kurnav.“ (P6) Kaks peret tõid välja koduõppe ajalise paindlikkuse (P3, P4). „Hommikuse väljamagamise võimalus. Ja teisena ajagraafiku enda järgi sättimise võimalus. Praegu näen koduõppel väga palju teisi ja veel olulisemaid häid asju, aga otsuse tegemise hetkel olid need kaks kõige peamised.“ (P3) Samuti kaks nimetaid kaks peret soovi, et laps oleks õppimise juures õnnelik ja rõõmus. (P6, P8). „Tahtsin, et mu lapsed oleksid õnnelikud, terved ja sooviksid õppida“ (P8) Veel nimetati põhjustena soovi lapsele Taanis eestikeelset õpet pakkuda (P1), lapse individuaalsuse säilitamist (P2), lapse käitumist (P7) ja tervist (P8).

Õppemetoodika osas toodi välja võimalik õpetada lapsi paindlikult ja individuaalselt. „Lapse individuaalsusest lähtuvalt mingi teema/asja õpetamine siis kui tema selleks valmis on, mitte lihtsalt plaani täites.“ (P8) Omaette väärtuseks on võimalus õpet läbi viia erinevates kohtades. „Meeldib paindlik lähenemine, näiteks anda tunde vabas õhus ja looduses, vastavalt võimalustele viia õpe läbi reisil olles jne. Näiteks kunstitud reaalselt muuseumis, loodusõpe metsas jne. Seda kõike oleme saanud rakendada.“ (P1) Positiivseks peeti ka sessioonõppe rakendamise võimalust. „Õpe toimuks kindlasti sessioonõppena nii, et süveneksime pikemalt ühte ainesse ja teemasse. Seoste loomine kõige ja kõigiga.“ (P6)

Osa peresid pidas oluliseks vajadust anda lastele edasi neile olulisi väärtuseid. „Saame õppekava muuta sobivamaks meie pere huvide ja väärtustega ning sellega, mida hariduses oluliseks peame. Mitte nii palju pähe õppimist kui just sisulist asjadest arusaamist ja elu mõistmist.“ (P2) „Väärtuskasvatus. Pean oluliseks voorusi nagu ausus, sõbralikkus, moraalsed käitumistavad jne, mida tavakoolis ei väärtustata minu meelest piisavalt.“ (P8)

Õppemetoodika osas leiti ka seda, et koduõpe võimaldab õpetada efektiivsemalt ja kiiremini ning tavakoolis toimuvad õpet nähti ajaraiskamisena. „Tavakoolis läheb väga palju aega selle peale, et tunnis korda hoida ja tegeleda kõikide lastega klassis. Kodus saab õppida ilma nende segavate ja aega raiskavate teguriteta.“ (P2) „Laps ei pea olema koolis 6-8 tundi päevas, see on aja tapmine.“ (P4)

Kui peredel küsiti, milliste negatiivsete mõjude eest nad oma last koduõppe puhul soovisid kaitsta, siis nimetati mitmel puhul koolist tulevat stressi, mille põhjusena nähti suur õppekoormust ja kontrolltöid (P5, P6). Samuti taheti lapsi kaitsta individuaalsuse kadumise (P2) ja õpilaste halva kõnepruugi eest (P8)

Kokkuvõtvalt olid koduõpet rakendavad pered oma valikuga rahul. Leiti, et see sobib nii perele kui lastele kõige paremini. „Pigem mainiksin miks meie lapsed ikka veel on koduõppel - see on lihtsalt meie perele parim!“ (P8)

2.3. Arutelu ja järeldused

Kui vaadata koduõppet olevate perede sotsiaaldemograafilisi tunnuseid, siis saab väita, et uuritud perede hulgas domineerisid ühe ja kahe lapsega pered. Tulemused ei näita, et nende seas oleks ebaharilikult palju suuri peresid. Autor leiab, et laste arvu poolest on koduõpet rakendavad pered

sarnased tavapärastele Eesti peredele. Samal ajal on uuritud pered enamasti mõlema vanemaga, vaid ühel juhul oli tegemist üksikvanemaga. Siiski on antud juhul valim liiga väike, et oleks võimalik otsustada, kas koduõpet rakendavate perede seas on üksikvanematega pered tavapärasest harvem esinevad. Üksikvanematega perede osatähtsus lastega leibkondadest on Eestis olnud vahemikus 14-16% (Sinisaar, Tammpuu 2009, lk 3). Käesoleva töö järgi oleks see osakaal 12,5%, mis on ligikaudu vastav eelnevale näitajale.

Välisriikides tehtud uuringute tulemused näitasid, et koduõpet rakendavad sagedamini pered, kus on rohkem lapsi. See tuleneb sellest, et paljulapselistes peredes on sagedamini üks vanematest kodune ja laste kasvatamisele pühendunud. Käesoleva töö tulemused aga sellisele asjaolule ei viita, sest kõige rohkem oli koduõpet rakendavate perede seas ühe- ja kahe lapsega peresid.

Käesoleva töö esimeseks hüpoteesiks oli: „Koduõpet rakendavad enamasti vähemalt ühe kõrgharidusega vanemaga pered“. Autori hinnangul leidis see hüpotees kinnitust. Kõigis koduõpet rakendavates peredes oli vähemalt üks vanematest kõrgharidusega ning mõlema vanema olemasolul olid mõlemad vähemalt keskhariidusega. Samuti oli pooltel peredel ema pedagoogilise kõrgharidusega.

Need tulemused näitavad, et koduõpete rakendavates peredes on vanemad suhteliselt kõrge haridustasemega. Ilmselt on kõrgharidus koduõppe läbiviimist lihtsustavaks teguriks, sest kõikides peredes, kus vanemad ise lapse õpetamisega tegelesid, oli vähemalt üks vanematest õpetaja kõrgharidusega. Samal ajal on võimalik, et kõrgharidusega vanematel on suurem teadlikkus koduõppe võimalustest, nad on positiivsemalt meelestatud koduõppe suhtes. Samuti on veel võimalik, et kõrgharidusega vanemate olemasolu korral nõustuvad koolid vanema soovil koduõppega meelsamini, kuid nimetatud küsimusi käesolevas töös ei uuritud. Tulemus, et koduõpet rakendavad suurema tõenäosusega kõrgharidusega vanematega pered, on sarnane välisriikides tehtud uuringutes saaduga. Samuti on välisriikides saaduga kooskõlas seos, et paljud lapsi kodu õpetavad vanemad on pedagoogilise haridusega.

Koduõpet rakendavatele peredele on iseloomulik ettevõtlusega tegelemine, sest 6 uuritud peres oli üks vanematest ettevõtja. Võib arvata, et koduõpet rakendavad pered väärtustavad rohkem ettevõtja eluviisist tulenevat ajalist vabadust. Mitmed pered vastasid, et ajaline paindlikkus õppe juures on oluliseks koduõppe eelisele. Samuti võib ettevõtjalik hoiak olla seotud koduõppe eelistamisega, sest koduõpe nõuab lastelt rohkem iseseisvust ja pakub neile valikuvabadusi.

Koduõppe rakendamiseks on vajalik ka vanematel piisava vaba aja olemasolu. Teiseks hüpoteesiks oli töös: „Koduõpet rakendavad enamasti pered, kus üks vanematest ei tööta“. Töö tulemused näitasid, et kolmes peres olid emad kodused ja lisaks ühes peres töötas kodus. Samas moodustavad need neli peret vastanutest pooled ning ülejäänud peredes mõlemad vanemad töötasid. Selle põhjal autor leiab, et hüpoteesi ei saa siiski selle uuringu põhjal paikapidavaks lugeda.

Lisaks kodus olemisele annab ka ettevõtjaks olemine rohkem ajalist paindlikkust, mistõttu võib see koduõppe rakendamist soodustada. Siiski ei saa väita, et koduõppe rakendamine põhjustaks vanematele ülisuurt ajakulu, ühegi pere hinnangul ei ületanud see keskmiselt 3 tundi päevas ning mitmetes peredes oli ajakulu oluliselt lühem. Koduõppe puhul osades peredes õppisid lapsed suhteliselt palju iseseisvalt ning juhtudel kui kasutati koolitundidega sarnaset õppepäeva ülesehitust, siis olid õppetunnid võrreldes tavakooliga lühema kestusega. Ka välisriikides tehtud uuringute tulemused on näidanud, et sagedamini rakendatakse koduõpet peredes, kus üks vanematest on kodune.

Sissetuleku poolest esines koduõpet rakendavate peredes seas erineva sissetulekutasemega peresid. Tulemuste põhjal ei saa väita, et koduõpe oleks iseloomulik vaestele või rikastele peredele. Elukoha järgi oli nii Tallinnas kui maa-asulates elavaid peresid. Ka välisriikides tehtud uuringute tulemuste põhjal ei ole võimalik selgelt välja tuua, kas ja kuidas pere sissetulek mõjutab koduõppe kasutamist. Seevastu välisriikides, eriti USAs tehtud uuringute tulemused näitasid, et koduõpet rakendavad sagedamini maapiirkondades elavad pered. Seda võib põhjendada kehvema koolide kvaliteedi ja transpordiprobleemidega, mis on aktuaalseteks probleemideks ka Eestis. Selle kõrval ajendavad USA maapiirkondade elanikke koduõppe kasuks otsustama konservatiivsed hoiakud ja sügavamalt usklik maailmavaade, mis Eesti puhul ei ole aga oluliseks koduõppe rakendamist soodustavaks teguriks. Käesoleva töö tulemuste järgi ei saa väita, et koduõpet rakendaksid rohkem maapiirkondades elavad pered.

Koduõppel õppivatest lastest umbes pooled olid olnud koduõppel algusest peale ja teised olid alguses õppinud tavakoolis ja seejärel jäänud koduõppele. Viimastel juhtudel olid sageli lastel koolis olnud probleemid (stress, käitumishäired). Koduõppel õppisid erineva vanusega ja erinevates klassides käivad lapsed, kõige vanem käis neist 8. klassis. Välisriikides tehtud uuringute tulemused näitasid, et kõige rohkem kasutatakse koduõpet nooremate laste puhul, kes õppisid 1.-3. klassis, kuid käesoleva töö tulemuste põhjal ei saa seda kinnitada.

Koduõppega seotud probleemidest olid kõige sagedasemad koolide negatiivne meelestatus koduõppe suhtes ja eestikeelsete õppematerjalide puudus. Negatiivne suhtumine koduõppesse võib olla seletatav sellega, et koolid puutuvad koduõppega harva kokku ning kõikides koolides ei pruugi koduõppel olevaid õpilasi ollagi. Samuti on koduõppe puhul tegemist uuema võimalusega, millega vanemad õpetajad ei pruugi olla harjunud ja see tekitab lisakohustusi.

Sagedasemad põhjused, miks koduõpet rakendati olid seotud õppimise paindlikkuse ning madalama stressitasemega. Leiti, et koduõpe võimaldab pakkuda lastele paindlikumat õpet nii õppimise kellaegade kui õppemetoodika osas. Koduõppe korral on võimalik õppida erinevatel kellaegadel ning lapsed ei pea vara ärkama. Positiivseks peeti ka sessioonõppe rakendamise võimalust. Siiski mitmed pered korraldavad koduõpet tavakoolile sarnase tunniplaani alusel. Koduõppe ajaliseks eeliseks on selle efektiivsus, mistõttu on võimalik õppeprogramm läbida lühema ajaga. On mõistetav, et kui lapsega tegeleb individuaalselt vaid üks õpetaja, siis on võimalik saavutada sama materjali omandamist lühema ajaga võrreldes tavakooliga, kus klassis võib õppida üle 30 õpilase. Õppemetoodika osas on võimalik õpet viia läbi erinevates kohtades, näiteks õueõpe, õppimine reisides, muuseumites, teaduskeskustes jne.

Madalama stressitaseme juures leidsid vanemad, et koolides toimuv sage teadmiste kontroll ja hindamine tekitavad lastes stressi. Osa vanemaid oli märganud stressi vähenemist ja tervisliku seisundi paranemist lastel pärast nende koduõppele jäämist.

Kõige vähemtähtsamateks koduõppest saadavateks kasudeks oli võimalus muuta õppeprogrammi sisu ning lastele tavakoolist erinevate moraalsete ja usuliste väärtuste edasiandmine. Seega näitavad need tulemused, et koduõpet rakendavad pered on rahul tavakooli programmis oleva õppesisuga, kuid tahavad seda õpetada lastele tavakoolist erineval viisil: pingevabalt ja paindlikumalt.

Töö kolmandaks hüpoteesiks on: „Kõige olulisemaks koduõppe rakendamise põhjuseks on lapse terviseseisund“: Autor leiab, et hüpoteesi ei saa kehtivaks lugeda. Tervisega seonduvat peeti küll vanemate poolt küllaltki oluliseks, kuid töö tulemused ei võimalda väita, et lapse terviseseisund oleks kõige olulisem koduõppe põhjus. Pigem olid põhjused seotud koolis toimuva õppe poolt põhjustatava stressi ja pingetega, kuid töös uuritud pered rakendasid koduõpet vanema soovil mitte tervislikel põhjustel.

Koduõppe kasuks valiku langetamisel võib ühe põhjusena näha ka vanemate endi suhteliselt negatiivseid mälestusi enda kooliajast. Enamus küsitletud vanematest nägid enda kooliaega

pigem negatiivses valguses. Osadele vanematest tundus kool igavana ja tüütuna. Koolis kehtinud reeglid olid ebameeldivad, üks vanematest oli kogenud kiusamist. Nimetaud tulemused on kooskõlas välisriikidest tehtud uuringute omadega. Seega leiab autor, et hüpotees „Enamusel koduõpet rakendavatel lapsevanematel on oma kooliajast valdavalt negatiivsed mälestused“ leidis kinnitust.

Kui võrrelda nimetatud tulemusi välisriikides saaduga, siis on koduõppe kasuks otsustamise peamised motiivid erinevad. Välisriikides on kõige olulisemaks soov pakkuda lastele paremat õppevaliteeti ja kaitsta neid koolikeskkonna negatiivsete mõjude eest. Käesoleva töö tulemuste järgi ei olnud õppevaliteet oluliseks probleemiks. Koolikeskkonna negatiivsed mõjud olid teatud määral olulised, eelkõige stress, kuid näiteks koolivägivalda ja narkootikume koduõppe valikut mõjutavate asjaoludena ei nimetatud. Samuti on USAs läbiviidud uuringute tulemuste järgi oluliseks koduõppe eelistamise põhjused usulised ja moraalsed kaalutlused, mis käesoleva uuringu tulemuste järgi on vähetähtsad.

Välisriikides tehtud uuringute tulemuste järgi peavad koduõpet rakendavad vanemad oma lapsi teistest erinevaks. Näiteks leitakse, et nende lapsed on andekamad ja vajavad seetõttu teistsugust õpet. Käesolevas uuringu põhjal võib väita, et laste erilisus võis avaldada mõju mõnede perede puhul, näiteks peres, kus lapsel esinesid käitumishäired või laps kannatas koolistressi all, kuigi siin ei saa kindlalt öelda, et need probleemid oleksid tingitud lapse erilisusest.

KOKKUVÕTE

Koduõppe puhul on tegemist alternatiivse õppevormiga, mille puhul toimub õppetöö üksnes või peamiselt kodus ja õpetajana tegutsevad üldjuhul lapsevanemad. Koduõppe puhul kasutakse erinevaid õppemeetodeid, milleks on struktureeritud õpe, kaugõpe, virtuaalne kool, eklektiline õpe ja *unschooling*. Koduõppe on kõige enam levinud USAs, kus seda õppevormi kasutab 2 miljonit õpilast. Koduõppe on levinud ka teistes angloameerika riikides, näiteks Suurbritannias, Kanadas; Austraalias. Mandri-Euroopas on koduõppe vähe levinud, mitmetes riikides ei ole see seadusega lubatud või on selle rakendamist seadusega piiratud. Eestis on koduõppe lubatud tulenevalt lapse tervislikust seisundist või vanema taotlusel.

Välisriikides tehtud uuringute tulemused näitavad, et koduõppe kasuks valiku tegemist mõjutavad mitmed sotsiaaldemograafilised tegurid. Koduõppel olevate laste vanemad on sageli kõrghariduse ning pedagoogilise haridusega. Koduõppel olevate laste vanemad on enamasti abielus ja sagedamini elavad maapiirkondades. Koduõpet rakendatakse kõige enam 1.-3. klassi õpilast puhul. Välisriikides tehtud uuringute tulemuste järgi on kõige olulisemaks koduõppele jäämise motiiviks vanemate soov kaitsta oma lapsi koolikeskkonna negatiivsete mõjude eest. Samuti on sageli koduõppijate vanemate rahulolematud koolide poolt pakutava hariduse kvaliteediga. USAs on oluliseks koduõppe valiku põhjuseks usulised ja moraalse kaalutlused. Osa lapsevanemaid eelistab koduõpet ka seetõttu, et nende lapsed on väga andekad või erivajadustega.

Käesolevas töös läbiviidud uuringu tulemused näitavad, et koduõpet rakendavad enamasti kahe vanemaga pered, kus on 1-2 last. Koduõpet rakendavatele peredele on iseloomulik vähemalt ühe kõrgharidusega vanema olemasolu, sageli on ühel vanematest ka pedagoogiline haridus. Koduõpet rakendavate perede seas on suhteliselt palju ettevõtjaid ning sageli on ka üks vanematest kodune. Need tulemused näitavad, et koduõpet kasutakse peredes, kus vanemate ajagraafikud on paindlikud ja neil on aega lapse õpetamiseks. Siiski ei saa väita, et koduõppe rakendamine põhjustaks vanematele ülisuurt ajakulu, ühegi pere hinnangul ei ületanud see keskmiselt 3 tundi päevas ning mitmetes peredes oli ajakulu oluliselt lühem. Mitmetes peredes õppisid lapsed suhteliselt palju iseseisvalt.

Koduõppel õppivatest lastest umbes pooled olid olnud koduõppel algusest peale ja teised olid alguses õppinud tavakoolis ja seejärel jäänud koduõppele. Töö tulemuste põhjal ei saa väita, et koduõpet rakendatakse sagedamini nooremate klasside õpilaste puhul. Koduõppega seotud probleemidest olid kõige sagedasemad koolide negatiivne meelestatus koduõppe suhtes ja eestikeelsete täiendavate õppematerjalide puudus lisaks kooliõpikutele.

õige olulisemad põhjused, miks koduõpet kasutati, olid soov võimaldada oma lastele paindlikumat õpet ning tavakoolis õppimisest tuleneva pingete ja stressi vältimine. Peeti oluliseks, et koduõppe korral on võimalik valida õppimise aeg ja koht. Samuti võimaldab koduõppe õpetada lapsi efektiivsemalt, kulutades selleks vähem aega. Positiivseks peeti ka sessioonõppe rakendamise võimalust. Vanemad leidsid, et tavakoolis toimuv sage teadmiste kontroll tekitab õpilastes pingeid. Osa vanemaid on märganud laste tervise paranemist pärast koduõppele jäämist.

Koduõppe kasuks valiku langetamisel võib ühe põhjusena näha ka vanemate endi suhteliselt negatiivseid mälestusi enda kooliajast. Mitmed vanemad meenutasid oma kooliaega igava ja tüütuna ning koolis kehtinud reeglid tundusid neile piiravana. Üks vanematest oli kogunud kiusamist.

Kui võrrelda tulemusi välisriikides tehtud uuringute omadega siis sotsiaaldemograafiliste tunnuste poolest on Eesti ja välisriikide koduõpet rakendavad pered sarnased. Koduõppe kasuks otsustamise motiivid on aga teised. Erinevalt Eestist on välisriikides olulised soov kaitsta lapsi tavakooli negatiivsete mõjude eest ja rahulolematust koolide poolt pakutava õppe kvaliteediga. Käesoleva töö tulemuste järgi ei ole need põhjused suure tähtsusega.

KASUTATUD KIRJANDUS

Arai, A. B. 2000. *Reasons for Home Schooling in Canada* Canadian Journal of Education, Vol.25, pp. 204-217

Bergstrom, L. 2012. *What Effect Does Homeschooling Have on Test Scores and Socialization of Children?* Superior, Wisconsin: University of Wisconsin-Superior.

Blok, K. 2004. *Performance in Home Schooling: An Argument against Compulsory Schooling in the Netherlands.* International Review of Education, Vol. 50, pp. 39-52

Blok, K., Karsten, S. 2011. *Inspection of Home Education in European Countries.* European Journal of Education, Vol. 46, pp. 138-152.

Collom, E. 2005. *The Ins and Outs of Homeschooling : The Determinants of Parental Motivations and Student Achievement.* Education and Urban Society, Vol. 37, pp. 307-335.

Dumas, T. K., Gates, S., Schwarzer, D. R. 2010. *Evidence for Homeschooling: Constitutional Analysis in Light of Social Science Research.* Wiedener Law Review, Vol. 16, pp. 63-88.

Green, C. L., Hoover-Dempsey, K. V. 2007. *Why Do Parents Homeschool? A Systematic Examination of Parental Involvement.* Education and Urban Society February, Vol. 39, No.2, pp. 264-285.

Greer, B. *Unschooling or homeschooling.* http://www.unschooling.org/fun12_unschooling.htm (23.10.2012)

Hetzel, J , Long, M , Jackson, M. 2001. *Factors That Influence Parents to Homeschool in Southern California* Home School Researcher, Vol. 14, pp. 1-11.

Higgins, C. 2008. *Pilot Study: Homeschooling Parents' Motivations and Pedagogy.* http://www.humboldt.edu/sociology/downloads/senior_projects/2008_Higgins.pdf (19.10.2012)

Howell, J. S., Sheran, M. 2008. *Homeschooling in the United States: Revelation or Revolution?* Sacramento: California State University.

Jenkins, T. P. 1998. *The Performance of Home Schooled Students in Community Colleges.* Commerce, Texas: Texas A & M University-Commerce,

Klein, C., Poplin, M. 2008. *Families Home Schooling in a Virtual Charter School System.* Marriage & Family Review, Vol. 43, No. 3-4, pp. 369-395.

Kodu- ja haiglaõppe tingimused ja kord. Vastu võetud 11.08.2010 nr 40.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13349120> (23.10.2012)

Kraftl, P. 2012. *Towards geographies of 'alternative' education: a case study of UK home schooling families.* Transactions of the Institute of British Geographers, forthcoming.

Kõlli, E. 2013. *Koduõppe vajalikkus linna-ja maaõpetajate hinnangute põhjal.* Tartu: Tartu Ülikool.

Leis, T. 2006. Home education in Estonia. <http://folk.uio.no/cbeck/Estonia.htm> (23.10.2012)

Martin-Chang, S., Gould, O. N., Meuse, R. E. 2011. *The Impact of Schooling on Academic Achievement: Evidence From Homeschooled and Traditionally Schooled Students.* Canadian Journal of Behavioural Science, Vol. 43, No. 3, pp. 195–202

Mayberry, M. 1989. *Home-based Education in the United States: demographics, motivations and educational implications.* Educational Review, Vol. 41, pp. 171-180.

McKeon, C.C. 2007. *A Mixed Methods Nested Analysis of Homeschooling Styles, Instructional Practices, and Reading Methodologies.* Minneapolis: Capella University.

Princiotta, D., Bielick, S. 2006. *Homeschooling in the United States: 2003,* Washington: U.S. Department of Education.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. Vastu võetud 09.06.2010 RT I 2010, 41, 240.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13337919?leiaKehtiv> (09.05.2014)

Pärismaa, S. 2013. Tööränne viib lapsed koduõppele. *Õpetajate Leht*, 28.03.2013.

Rothermel, P. 2003. *Can We Classify Motives for Home Education?* Evaluation and Research in Education 17, 74-89.

Sinisaar, H., Tammpuu, P. 2009. *Ühe vanemaga pered: probleemid, vajadused ja poliitikameetmed*. Tallinn: Sotsiaalministeerium.

Spiegler, T. 2003. *Home education in Germany: An overview of the contemporary situation* Evaluation and Research in Education, Vol. 17, pp. 179–90.

Spiegler, T. 2009. *Why State Sanctions Fail to Deter Home Education: An analysis of home education in Germany and its implications for home education policies* Theory and Research in Education, Vol. 7, pp. 297-309.

Tammar, K. 2010. *Kooli ja vanemate tõlgendused koduõppest kui koostööst*. Tartu: Tartu Ülikool.

Thorpe, E. L., Zimmerman, R. K., Steinhartd, J. D., Lewis, K. N., Michaels, M. G. 2012. *Homeschooling parents' practices and beliefs about childhood immunizations*. Vaccine, Vol. 30, No. 6, pp. 1149–1153.

Van Galen, J. A. 1988. *Ideology, Curriculum, and Pedagogy in Home Education* Education and Urban Society, Vol. 21, pp. 52-68.

Winstanley, C. 2009. *Too cool for school? : Gifted children and homeschooling* Theory and Research in Education, Vol. 7, pp. 347-362.

LISAD

Lisa 1. Küsitluse ankeet

Austatud lapsevanem!

Mina kirjutan oma lõputööd teemal „Koduõpe ja selle valikut mõjutavad tegurid Eestis“ Seoses sellega palun Teil täita järgmine küsimustik, milles on küsimused Teie laste koduõppe kohta ning samuti selle kohta, millistel kaalutlustel Te langetasite valiku koduõppe kasuks. Teie panuses on kasu saamaks rohkem teavet koduõppe võimaluste kasutamise kohta Eestis. Küsitlus on anonüümne ning Teie vastuseid kasutatakse ainult uuringu otstarbel.

Küsimused pere kohta

Kui palju on peres alla 18-aastaseid lapsi?

Kas peres on?

Ema ja isa Ainult ema Ainult isa

Milline on ema vanus?

Milline on isa vanus?

Milline on ema haridustase?

Põhiharidus või madalam Kesk- või kutseharidus Kõrgharidus

Milline on isa haridustase?

Põhiharidus või madalam Kesk- või kutseharidus Kõrgharidus

Milline on järgmistest iseloomustab kõige paremini ema seisundit?

Palgatöötaja Ettevõtja Kodune Õpilane või üliõpilane Pensionär
Töövõimetu

Milline on järgmistest iseloomustab kõige paremini isa seisundit?

Palgatöötaja Ettevõtja Kodune Õpilane või üliõpilane Pensionär
Töövõimetu

Kas ema või isa on töötanud pedagoogina või omavad pedagoogilist haridust?

Ema Isa Mõlemad

Kui suur on pere keskmine netokuusissetulek ühe pereliikme kohta?

Kuni 200 eurot 201-400 eurot 401-600 eurot 601-800 eurot Üle 800 euro

Kas pere elab?

Tallinnas Rohkem kui 20 000 elanikuga linnas Alla 20 000 elanikuga linnas või
alevis Külas või alevikus

Millises maakonnas pere elab?

Küsimused koduõppele olevate laste kohta

Kui mitu last on peres koduõppel?

Millises vanuses nad on ja mitmendas klassis käivad?

Mitu aastat on lapsed olnud koduõppel?

Kes tegelevad lapse õpetamisega (võib märkida mitu)?

Ema Isa Palgatud koduõpetaja Keegi teine,

Kirjeldage lühidalt kuidas näeb välja lapse õppeprotsess?

Kui suur on ema ja isa ajakulu seoses lapse koduõppega?

Millised on peamised probleemid koduõppe korraldamisel?

Millist kasu koduõppe rakendamine lapsele Teie hinnangul annab?

Küsimused koduõppe valiku kohta

Kirjeldage lühidalt, kuidas tulite mõttele panna oma laps koduõppele

Kui pikalt te seda otsust kaalusite?

Millist informatsiooni Te eelnevalt koduõppe kohta kogusite? Kust Te selle kohta infot saite?

Kas olete ise õppinud koduõppel?

Millisena näete oma mälestusi kooliajast?

Mis oli Teie arvates kõige olulisem põhjus, miks otsustasite koduõppe kasuks?

Kui olulised olid koduõppe valiku osas otsuse langetamisel järgmised asjaolud (5- väga oluline, 1- täiesti ebaoluline)

Soov anda lapsele paremat haridus kui tavakool seda võimaldab	1	2	3	4	5
Soov pakkuda lapsele paindlikumat ja rohkem tema individuaalsete vajaduste ja huvidega arvestavat õpet	1	2	3	4	5
Soov kasutada erilisi õppemeetodeid	1	2	3	4	5
Soov muuta õppekava sisu	1	2	3	4	5
Soov kaitsta last tavakooli negatiivsete mõjude eest	1	2	3	4	5
Lapse tervise seisund	1	2	3	4	5
Lapse andekus	1	2	3	4	5
Soov isiklikult osaleda lapse õpetamises	1	2	3	4	5
Usulised või moraalsed kaalutlused	1	2	3	4	5

Kui koduõppe juures oli Teile oluline pakkuda lapsele tavapärasest erinevat õpet, siis kirjeldage, mille poolest peaks see olema erinev?

Kui koduõppe juures oli oluline soov kaitsta last tavakooli negatiivsete mõjude eest, siis milliseid mõjusid Te kõige rohkem silmas pidasite?

Kas soovite veel midagi lisada selgitamiseks, miks otsustasite valida koduõppe?

SUMMARY

The Motives and Socio-Demographic Factors Influencing the Decision to Choose Homeschooling in Estonia

Homeschooling is an alternative to traditional schooling and it is gaining popularity. It is especially wide spread in US. Choosing home schooling is usually a well considered decision, which is by no means random. Decision to home school is influenced by many different social factors and motives. The aim of this paper is to find out motives and socio-demographic factors influencing the decision to choose homeschooling in Estonia.

The thesis has following research questions to find out:

- 1) Which socio-demographic factors describe families, which choose homeschooling
- 2) What are the reasons for choosing homeschooling?

The author set following hypothesis in the thesis:

- 1) Homeschooling is mostly chosen by families with at least one parent with university level education.
- 2) Homeschooling is more often chosen by families, where one of the parents does not work.
- 3) The main motive for choosing homeschooling is child's health.
- 4) Homeschooling parents have mostly negative memories from their own school years.

The author conducted a questionnaire survey among Estonian families, who have chosen homeschooling. In total, 8 families responded to the questionnaire.

The results of the study show that all homeschooling families have at least one parent with university level education. Thus, the first hypothesis was supported. Homeschooling families in many cases have one parent with pedagogical education. Many of the parents stay at home or are entrepreneurs. It gives the flexible schedule, which allows spending time on educating their children. Still, the second hypothesis did not found support as the families with one parent staying at home were not in majority.

The main motives for homeschooling are opportunities for flexible education and avoiding stress and tensions. Homeschooling provides options for choosing place and time for studying. Some families often teach their children outdoors, while travelling, museums etc. Homeschooling

allows avoiding stress from frequent test and grading. The hypothesis that health is the main motive behind homeschooling was not supported.

Homeschooling parent have often negative memories from their own school years. They found school dull and annoying, they did not like school rules. Thus, the fourth hypothesis was supported.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Viktoria Popova,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
„Koduõppe valikut mõjutavad motiivid ja sotsiaaldemograafilised tegurid Eestis“,
mille juhendaja on Tiia Pedastsaar,

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, **14.05.2014**